

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
Bağca uşaqlarının
böyük dərdləri -
şok faktlar
yazısı səh.10-da

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 16 oktyabr 2024-cü il Çərşənbə № 188 (8561) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

Rəsmi Bakı AŞ PA-dan əlini üzdü

Parlamentdə nümayəndə heyətinin formalaşmamasını Azərbaycanın münasibətləri nöqtələməsi də adlandırmaq olar

yazısı səh.6-da

Türkdilli dövlət Türküstana qarşı - Aşqabad nonsesi

yazısı səh.4-də

Ordumuzda yeni bölmələr yaradıldı

yazısı səh.6-da

Qaqauz türklərinə qarşı qərəzli sanksiya

yazısı səh.4-də

Makron Fransası "cəhənnəmə yoldaş axtarışında"

yazısı səh.8-də

Tələbə təqaüdləri artırılacaq

yazısı səh.10-da

Güclü Azərbaycan Qərbin "yuxusunu qaçırır" - səbəblər

yazısı səh.12-də

"Ermənistanın havadarlarının strateji planları var" - Tofiq Zülfüqarov

yazısı səh.12-də

Qarabağ torpağı Bakıda ucuzluq yaradacaq

yazısı səh.14-də

Payız xəstəlikləri də özü ilə gətirdi

yazısı səh.15-də

Azərbaycanda uşaq verilişləri niyə azdır?

yazısı səh.13-də

COVID-dən sonra onkoloji xəstəliklər artıb

yazısı səh.15-də

QƏRB KƏŞFİYYATI DAHA İKİ İL SƏRHƏDİMİZDƏ

Avropa İttifaqının Ermənistanla sərhəddə yerləşən yarımhərbi missiyası tərkibini genişləndirir, hətta Danimarka polisi də qoşuldu; dövlət başçısının "binokl diplomatiyası" haqda mesajları nəyə hesablanıb?; hərbi və siyasi ekspertlər gizlinləri açdı

yazısı səh.9-da

Moskvada gizli razılaşma iddiası

Ekspertlər BRICS sammitində sülh müqaviləsi yox, hər hansı çərçivə anlaşmasının imzalanacağını, yaxud da indiyədək razılaşdırılan maddələrin paraflanacağını istisna etmirlər

yazısı səh.11-də

Deputatla Qulu Məhərrəmli arasında "Batumi qalmaqalı"

yazısı səh.3-də

Yasın Hüseynzadə

İranın səfirliyimizə hücum edənə edam etməyə "əli gəlmir"

yazısı səh.7-də

Fəzail Ağamalı

İlham Əliyev fenomeni

yazısı səh.5-də

Samir Abasovun “Neftçi”dəki maaşı bəlli oldu

İki ildən sonra “Neftçi”yə qayıdan Samir Abasovun nə qədər pul qazanacağı bilinib.

Sportinfo.az xəbər verir ki, dünən 2 illik müqaviləyə imza atan mütəxəssis ilk mövsümündə 200 min manat əldə edəcək.

Yeni sezonda isə bu məbləğ daha 100 min manat artacaq. Abasov 2020-ci ilin noyabrından 2022-ci ilin mayınadək “ağ-qaralar”ı çalışdırıb. O, 2021-ci ildə paytaxt təmsilçisini ölkə çempionu edib, daha sonra Premyer Liqanın gümüş medalını qazanıb.

Azərbaycanda 96 üçəm və 4 dördəm doğulub

Bu ilin yanvar-avqust aylarında Ədliyyə Nazirliyinin rayon (şəhər) qeydiyyat şöbələri ölkədə 68 129 doğulan körpə qeydə alıb.

Bu barədə Dövlət Statistika Komitəsi məlumat yayıb.

Qeyd olunub ki, ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə əhalinin hər 1000 nəfərinə bu göstərici azalaraq 11,2-dən 10-a düşüb.

Doğulan körpələr arasında oğlan uşaqlarının xüsusi çəkisi 53,2 faiz, qız uşaqlarının xüsusi çəkisi isə 46,8 faiz olub. Körpələrdən 2 252-si əkiz, 96-sı üçəm və 4-ü isə dördəm doğulub.

Axtarışda olan 2 nəfər ölkəsinə təhvil verildi

Cinayətkarlığa qarşı mübarizə sahəsində beynəlxalq əməkdaşlıq uğurla davam etdirilir.

Bu barədə Baş Prokurorluğun mətbuat xidməti məlumat yayıb. Bildirilib ki, Lüksemburq Böyük Her-

soqluğunun səlahiyyətli orqanları tərəfindən iqtisadi sahədə cinayətlər törətməkdə təqsirləndirilən beynəlxalq axtarışda elan edilmiş 1987-ci il təvəllüdlü Fransa Respublikasının vətəndaşı Cedric Michelin və Rumıniyanın səlahiyyətli orqanları tərəfindən müştəşkil cinayətkar qrup yaradılmaqla miqrantların qanunsuz daşınmasında təqsirləndirilən beynəlxalq axtarışda elan edilmiş 1975-ci il təvəllüdlü Türkiyə Respublikasının vətəndaşı Oğuz Atalayın verilməsinə dair həmin ölkələrin səlahiyyətli orqanlarının vəsatətləri baxılması üçün Baş Prokurorluq tərəfindən Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinə göndərilib.

Qeyd olunan şəxslər cari il ərzində ölkəmizdə müəyyən edilərək barələrində həbs-qətimkan tədbiri seçilib.

“Ekstradisiya haqqında” Avropa Konvensiyasına və ona Əlavə Protokollara əsasən adıçəkilən şəxslər haqqında qərar qəbul edilərək Ədliyyə Nazirliyinin Penitensiar Xidmətinin xüsusi konvoyunun müşayiəti ilə Rumıniyanın və Lüksemburqun səlahiyyətli orqanlarına təhvil verilib.

Pensiyaların ödənişi gecikir?

Oktyabr ayının ortası olsa da, rayonlarda əmək pensiyaları hələ verilməyib.

Adətən Bakı, Sumqayıt şəhərləri və Abşeron rayonu üzrə pensiyalar ayın 10-na kimi, digər ra-

yonlar üzrə isə 15-nə kimi ödənilir.

Əhalinin çoxsaylı suallarını nəzərə alan Modern.az saytı rayonlar üzrə pensiya ödənişlərinin gecikmə səbəbini aydınlaşdırmaq üçün Dövlət Sosial Müdafiə Fonduna müraciət edib.

Lakin fondun ictimaiyyətlə əlaqələr departamenti suala cavab verməkdən yayınıb.

Müharibənin 20-ci günü nələr baş vermişdi?

Qələbəyə sayılı günlər qalırdı. Azərbaycan Ordusu yeni əraziləri işğaldan azad edirdi, düşmənin canlı qüvvəsi və xeyli sayda texnikası sıradan çıxarıldı. Cəbhədən də yeni videolar paylaşılır, Ali Baş Komandan isə azad olunmuş ərazilərin müjdəsini xalqa çatdırırdı. Bütün bunlar müharibənin 20-ci günündə yaşanırdı.

Azərbaycanın şanlı qələbəsinə 24 gün qalırdı. Məhz bu qələbəni əldə etmək üçün ordumuz döyüş meydanında şücaət göstərirdi, günü-gündən yeni ərazilər işğaldan azad edilirdi.

Azərbaycan Ordusu tərəfindən Xocavənd rayonunun Xırmancıq, Ağbulaq və Axullu kəndləri işğaldan azad edildi. Bununla bağlı Ali Baş Komandan İlham Əliyev rəsmi tvitter səhifəsində paylaşım etdi.

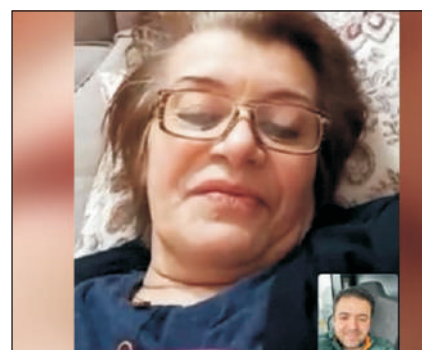
Həmin gün Prezident

İlham Əliyev Türkiyənin “A Haber” televiziya kanalına müsahibə verdi. Prezident müsahibəsində bildirdi ki, azərbaycanlıların gözü, qulağı Şuşadan gələcək xəbərdədir. Bununla yanaşı, işğal edilmiş torpaqların hər bir qarışı bizim üçün doğma və əzizdir.

Həmin gün də vətəndaşların gözü yolda qalmadı. Müdafiə Nazirliyi işğaldan azad olunmuş Hadrut qəsəbəsindən yeni videogörüntülər paylaştı.

Azərbaycan Ordusunun həyata keçirdiyi əməliyyatlar nəticəsində cəbhənin müxtəlif istiqamətlərində düşmənin xeyli sayda canlı qüvvəsi, 2 ədəd T-72 tankı, 1 ədəd “Qrad” YARS qurğusu, 5 ədəd D-30 haubitsa topu, 2 ədəd “Şilka” özüyəriyən zenit qurğusu və döyüş sursatı ilə yüklənmiş 8 avtomobil texnikası məhv edildi. Gedən döyüşlər zamanı Ermənistan ordusunun 5-ci dağatıcı alayının müdafiə zolağında mövqe tutan şəxsi heyət arasında xeyli sayda ölən və yaralanan oldu. Bundan başqa, 9-cu motoatıcı alayın müdafiə zolağında artilleriya batareyası məhv edildi.

Jurnalistin anasının ölümünə görə niyə cinayət işi açılmadı?

Jurnalist Fərahim Qasimovun anasının ölümü ilə bağlı prokurorluqda ki araşdırma başa çatıb və cinayət işinin açılmasının rədd edilməsi barədə qərar çıxarılib.

Bakupost.az xəbər verir ki, Baş Prokurorluğun mətbuat xidmətindən

“Qafqazinfo”-nun sorğusuna cavab olaraq bildirilib ki, F.Qasimovun anası Bahar Qasimovanın ölümündə həkim səhlənkarlığı müəyyən edilməyib.

“1967-ci il təvəllüdlü Bahar Qasimovanın cari il martın 18-də paytaxtın Sabunçu rayonunda yerləşən “Stimul Hospital”da ölümü faktı ilə bağlı rayon prokurorluğunda araşdırma aparılıb.

Araşdırma zamanı izahatlar alınıb, müvafiq ekspertizalar təyin olunaraq rəylər əldə edilib, o cümlədən digər zəruri prosesual hərəkətlər yerinə yetirilib.

Zərərçəkmiş şəxsin barəsində məhkəmə-tibbi və tibb işçilərinin peşə fəaliyyətinə dair keçirilən məhkəmə-tibbi ekspertizalarının rəyine və digər sübutlara əsasən Bahar Qasimovaya qoyulmuş diaqnozlar, həmin diaqnozlara uyğun təyin edilmiş, aparılmış müayinə və müalicələr səhiyyə sistemində qüvvədə olan müvafiq təlimat qaydalarına uyğun həyata keçirilib, ona yeridilən dərman preparatlarının dozaları isə optimal olub.

Bahar Qasimovanın ölümündə tibb işçiləri tərəfindən səhlənkarlığa yol verilməsi təsdiq olunmadığından material üzrə cinayət işinin başlanmasının rədd edilməsi barədə qərar qəbul olunub”, - açıqlamada vurğulanıb.

Şuşada yeni yaşayış binaları tikiləcək

Şuşada yeni yaşayış binaları tikiləcək və insanların köçürülməsi davam edəcək.

APA xəbər verir ki, bunu Şuşa Şəhər Dövlət Qorluğu İdarəsinin İcraçı direktoru Tural Novruzov Xəzər İnşaat Həftəsi çərçivəsində keçirilən panel müzakirəsində deyib. O bildirib ki, Şuşa şəhərində abidələrin bərpa olunması işləri davam edir.

“Bu il Şuşanı xeyli sayda insan ziyarət edib, Şuşaya sakinlərin köçürülməsi həyata keçirilib. Böyük qayıdış proqramına uyğun olaraq bərpa və yenidənqurma işləri davam etdirilir. İnsanların öz doğma yurdlarına köçürülməsi davam etdiriləcək”.

Laçında tramvay xətti çəkiləcək

Yaxın zamanda Laçın şəhərinin Heydər Əliyev küçəsində hotel, qalereya, iaşə obyektləri, konsert zalı, teatr və yaradıcılıq mərkəzləri ləvhələndirilərək tikilib başa çatdırılması və həmçinin elektrik tramvay xəttinin çəkilməsi planlaşdırılır.

Bunu Laçın rayonunda Bərpa, Tikinti və İdarəetmə Xidmətində İcraçı direktorun vəzifələrini icra edən Tofiq İslamov Xəzər İnşaat Həftəsi çərçivəsində keçirilən panel müzakirəsində deyib.

“Heydər Əliyev küçəsi turistik zona olaraq nəzərdə tutulduğu üçün həmin ərazidən kanat xətti şəhər üzərindən Həkeri çayının kənarı bulvara qədər çəkiləcək”, - deyərək əlavə edib.

Nikah 10 faiz, boşanma 4,5 faiz azalıb

2024-cü il sentyabrın 1-nə Azərbaycan əhalisinin sayı 10 milyon 209 min 603 nəfərə çatıb. Dövlət Statistika Komitəsi bildirir ki, yanvar-avqust aylarında 68129 doğum, 39684 ölüm, 30788 nikah, 14248 boşanma qeydə alınıb.

Hesabata görə, 2023-cü ilin doqquz ayına nəzərən doğum 10,7 faiz, ölüm halları 3,3 faiz, nikahlar 10 faiz, boşanmalar 4,5 faiz azalıb.

Akif Nağı

Deputatla Qulu Məhərrəmli arasında “Batumi qalmaqlı”

Tarixçi siyasətçi: “Tarixlə bağlı qərəzli və siyasi konyuktura mövqeyindən çıxış etmək yanlışdır”

BDU-nun professoru Qulu Məhərrəmli millət vəkili, tarixçi alim Vasif Qafarovu “Cümhuriyyət qurucuları əleyhinə tarixi faktları saxtalaşdırıb manipulyativ çıxışlar etməkdə” və “tarixi proseslərə alim vicdanı ilə deyil, sifarişlə yanaşmaqda” ittiham edib.

Qulu Məhərrəmli bununla bağlı sosial şəbəkə hesabında yazıb: “Mən ölkədə Vasif Qafarov adlı tarixçinin olduğunu 4 il əvvəl bilmişəm. O vaxt onun Spase TV-də Cümhuriyyət qurucuları əleyhinə tarixi faktları saxtalaşdıraraq manipulyativ çıxışları çoxlarının etirazına səbəb oldu. Solmaz Tohidli, Kerim Şükürova, Firdovsiyyə Əhmədova, Boran Əziz kimi nüfuzlu tarixçilər Qafarovun yalan və iftiralıqları tarixi faktlarla ifşa etdilər. O vaxt (2020-ci il) mən də Vasif Qafarovun alim əxlaqı ilə bir yerə sığmayan bu saxta çıxışına münasibət bildirmiş və “Ayna” qəzetində tənqidi məqalə yazmışdım...”

Sonralar məlum oldu ki, Vasif Qafarov belə davranışlara öyrəncəlidir, o, tarixi proseslərə alim vicdanı ilə deyil, sifarişlə yanaşır. Budur, həmin sifarişlər indi Vasif Qafarovu parlamentə gətirib çıxarıb. Və onun kimi adamların MM-də təmsil olunması cəmiyyətə təhqir, dəyərlərə hörmətsizlik, yalançılığın və saxtakarlığın stimullaşdırılmasıdır”.

Vasif Qafarov Aznews.az saytına açıqlamasında Facebook-un elmi müzakirələr üçün müstəvi olmadığını bildirib: “Elmi tədqiqat və nəşrlərə ancaq onları oxuyandan sonra peşəkar akademik fəaliyyətlə məşğul olanlar elmi arqumentlərlə münasibət bildirə bilərlər. Diletant və qərəzli şəkildə sosial şəbəkələrdə hər hansı elmi tədqiqata qara yaxmaq, elm adamlarına və parlament üzvlərinə qarşı aqressiya formalaşdırmaq nəinki alimə, elementar ictimai məsuliyyəti olan heç kimə yaraşan hərəkət deyil”.

Vasif Qafarov bildirib ki, onun “Batumi konfransında erməni dövlətinin yaradılması və İrəvanın ermənilərə verilməsi məsələsi” adlı kitabı bu ilin iyun ayında elmi ictimaiyyətin müzakirəsinə verilib: “Kimi əlinde konkret tarixi mənbələrə və faktlara əsaslanan, kitabdakı mülahizələrimi təkrar edəcək dəlillər varsa, buyurub elmi məqalə yazsın, nəşr etdirdisən, biz də oxuyaq”.

Tarixçi onun elmi işi ilə bağlı səslənən ittihamlara belə cavab verib: “Batumi konfransında erməni dövlətinin yaradılması və İrəvanın ermənilərə verilməsi məsələsi 2022-ci ildə AMEA Bakıxanov adına Tarix İnstitutunda fəaliyyət göstərən Dissertasiya Şurasında müdafiə etdiyim doktorluq dissertasiyasının bir paragrafı olub. 24 nəfər şura üzvü, 4 opponent (2-si Türkiyə alimi) hamısı müsbət səs verib”.

Tarixçi alim, Azad Vətən Partiyasının sədri Akif Nağı “Yeni Müsavat”a açıqlamasında deyib ki, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövrü ilə bağlı müəyyən məqamlar, müəyyən hadisələr bu gün birmənalı şəkildə dəyərləndirilmir: “Fərqli yanaşmalar var. Təbii ki, tarixi hadisələrlə bağlı ola bilər müxtəlif fikirlər səsləndirilsin. Bu, tam mümkündür. Amma tariximizin istənilən dövrü ilə bağlı siyasətçi və ya tarixçi kimi danışmaqdan asılı olmayaraq obyektiv yanaşma vacibdir. Tarixdə baş verən hadisələrə olduğu

Qulu Məhərrəmli

Vasif Qafarov

kimi obyektiv yanaşma vacibdir. Azərbaycan tarixinin digər dövrləri ilə bağlı da indi müəyyən mübahisələr gedir, yeni yanaşmalar var. Mənim özümün də yeni yanaşmalarım var. Cümhuriyyət dövründə ərazi itkilərimizlə bağlı müəyyən fikir ayrılıqları var. Ayrı-ayrı şəxsiyyətlərin rolu ilə bağlı fərqli fikirlər də mövcuddur”.

Akif Nağı hesab edir ki, o dövr tarixi şərait nəzərə alınmalıdır: “Bir tarixilik prinsipi var. O tarixilik prinsipinə əməl

olunanda daha obyektiv yanaşma meydana gəlir. Tarixilik prinsipinin mahiyyəti ondan ibarətdir ki, 100 il əvvəlki reallıqlarda baş vermiş hadisəyə 100 il sonrakı reallıqlar mövqeyindən yanaşmaqla düzgün nəticəyə gəlmək olmaz. O dövrkü şərait nəzərə alınmalıdır və dəyərləndirmə buna uyğun aparılmalıdır. Tarixçi kimi adicəkilən deputatın konkret hansı fikirləri yazdığını bilmirəm. Buna görə də məsələyə ümumi şəkildə münasibət bil-

dirirəm ki, tarixi hadisələrə yanaşmada tarixilik prinsipi gözənilməlidir. Siyasi yanaşma da mümkündür, amma tariximizlə bağlı siyasi konyuktura mövqeyindən çıxış etmək düzgün deyil. Hesab edirəm ki, bu cür məsələlərdə hər kəs diqqətli olmalıdır. Bu və ya digər məsələləri, qərarları tənqid etmək olar. Amma qərəzli və siyasi konyuktura mövqeyindən çıxış etmək yanlışdır”.

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
“Yeni Müsavat”

Niderlandda Azərbaycana qarşı işləyən İsa Qəhrəman kimdir?

Ölkəmiz əleyhinə iki qətnamədə fəal iştirakçı olan bu şəxs Mardində doğulub, milliyyətçə kürdəsilli, dini mənsubiyyətinə görə xristiandır...

Məlum olduğu kimi, Niderland Parlamentində Azərbaycan əleyhinə iki qətnamə qəbul edilib. Müzakirələrdə Niderland Krallığının xarici işlər naziri Kaspar Veldkamp da iştirak edib. Nazir hər iki qətnaməyə müsbət münasibətini bildirib.

Bu qətnamələrdə Azərbaycanın guya Qarabağda erməni mədəni irsini məhv etdiyi iddia olunur. Niderland Parlamentinin üzvləri Avropa İttifaqına və YUNESKO-ya müraciətlə “Azərbaycana təzyiq göstərmək” çağırışı ediblər. Bundan başqa, 2023-cü ilin sentyabrında Azərbaycanın “Dağlıq Qarabağa hücum etməsi” və guya Qarabağın erməni əhalisinin bölgəni tərk etməyə “məcbur qaldığı” iddia olunur.

Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyi artıq bununla bağlı dərhal və sərt reaksiya bildirib, bu qətnamələrin həqiqətə uyğun olmayan məlumatlara əsaslandığını, gerçəklə heç

İsa Qəhrəman

bir əlaqəsinin olmadığını bəyan edib.

“Niderland Krallığının Parlamentinin Nümayəndələr Palatasının Azərbaycan əleyhinə qəbul etdiyi növbəti iki qətnaməni qətiyyətlə rədd edirik. Bununla yanaşı, Niderlandın xarici işlər naziri Kaspar Veldkampın çıxışı zamanı bu qərəzli qətnamələrə dəstək ifadə etməsi, Azərbaycan tərəfindən həbs edilməsi qeç-

miş separatçı rejimin nümayəndələrinin və terrorçuların “hərbi əsir” kimi qələmə verilərək azad edilməsinə dair çağırışları qəbul edilməzdir”, - deyə XİN-in bəyanatında vurğulanır.

“Niderland tərəfinin iddialarında “hərbi əsirlər” kimi istinad edilən şəxslər Azərbaycan ərazisində separatçılıq, qəsdən öldürmə, işgəncə, terrorçuluq və digər

insanlığa əleyhinə cinayətlərin törədilməsində təqsirləndirilən şəxslərdir. Azərbaycanın həm beynəlxalq hüquq, o cümlədən 1949-cu il Cenevrə konvensiyaları, Muzdluların cəlb edilməsi, istifadəsi, maliyyələşdirilməsi və təliminə qarşı beynəlxalq Konvensiya, həm də yerli qanunvericiliyə əsasən bu şəxsləri məsuliyyətə cəlb etməyə həm hüququ,

həm də beynəlxalq öhdəliyi var. Buna görə də qeyd edilən məsələdə Azərbaycana qarşı səslənən bütün fikirlərin heç bir əhəmiyyəti yoxdur”, - XİN-in bəyanatında deyilir.

Bu sənədlərin fəal təşəbbüskarları və tərəfdarları arasında İsa Qəhrəman adlı bir şəxs də var. Bizim yol.info yazır ki, bəzi şəxslər onun azərbaycanlı və yaxud Anadolu türkü olduğunu düşünür: “Doğrudur, İsa Qəhrəman Türkiyədə - Mardin vilayətinin Midyat şəhərində doğulub, böyüyüb. Daha sonra Niderlanda köçüb. İsa Qəhrəman siyasətə gələndə qədər uzun müddət konsaltinq şirkətinin direktoru olub. Həmçinin bələdiyyə şuralarında təmsil olunub. Milliyyətçə kürdəsilli, dini mənsubiyyətinə görə xristian olan İsa Qəhrəman ata yurdu Türkiyənin, eləcə də Azərbaycanın əleyhinə iş aparır. Azərbaycanı qarşı olan, son iki qətnamənin müəllifləri arasında da İsa Qəhrəman da var”.

COP29 ərəfəsində insan hüquqları bəhanəsi ilə Azərbaycana qarşı beynəlxalq təzyiq kampaniyasına Niderland Parlamentinin də qoşulması təəccüblü deyil. Əksər bəyanat və çağırışlar da

məhz belə başlayır və belə bitir: “Azərbaycana təzyiq edilsin ki...”

Ermənistan bu kampaniyadan maksimum yararlanmağa çalışır. Əsas mövzuları da Azərbaycanda saxlanılan “hərbi əsirlər”, guya dağıdılan erməni mədəni irsi, Qarabağdan könüllü köçən ermənilərdir. Hərbi əsirlər deyəndə həmçinin keçmiş separatçı rejimin keçmiş başçıları - Arak Arutyunyan, Bako Saakyan, Arkadi Qukasyan və sair nəzərdə tutulur.

Dünənə qədər Nikol Paşinyan hökuməti üçün onlar Rusiyanın adamları idi və İrəvanda öz ailələrindən başqa kimsənin yadına düşmürdü. İndi birdən-birə bu adamları “xatırlayıblar” və Azərbaycana qarşı təzyiq kampaniyasında əsas kartlardan biri kimi istifadə edirlər. Rəsmi Bakı bu təzyiqlərin onun iradəsinə təsir edə bilməyəcəyini bəyan edir. O cümlədən Azərbaycana qarşı ağır cinayətlər törətmiş şəxslərin qanunla mühakimə olunması və cəzalandırılması üçün istintaq davam etdirilir. Yeri gəlmişkən, Azərbaycan məhkəmələri bugünlərdə məlum keçmiş xunta başçılarından habs müddətini uzatdı.

□ **“Yeni Müsavat”**

Qaqauz türklərinə qarşı qərəzli sanksiya

Avropa İttifaqı (AI) xristian türklərinin yaşadığı Qaqauziya Muxtar Bölgəsi liderlərinə qarşı sanksiya qərarı qəbul edib.

Oktyabrın 14-də AI-nin xarici siyasət və təhlükəsizlik üzrə ali nümayəndəsi Josep Borrel tərəfindən elan edilən sanksiya "Rusiyanın Moldovanı qeyri-sabitləşdirmək üçün birbaşa müdaxilələrinə töhfə verdikləri" səbəbi ilə izah edilib.

Bu məsələdə AI rəhbərliyi Qaqauz Muxtar Bölgəsinin rəhbəri Yevgeniya Gutul ilə birlikdə üç türk rəhbərini "Moldova Respublikasını qeyri-sabitləşdirən fəaliyyətlərdə" günahlandırır. Siyahıda olan digər üç türk rəhbər isə müxtəlif vəzifələrdə çalışan Mixail Vlah, Yuri Kuznetçov və İlya Uzundur.

Avropa İttifaqı onları "Moldovada separatçılığı təşviq etmək, bu yolla konstitusiyaya quruluşunu məhv etməyə çalışmaq və müstəqillik tələbi ilə çıxış etməkdə" ittiham edir. Adları çəkilən Qaqauz liderlərinə AI ölkələrinə səyahət qadağası qoyulub.

Həmçinin siyahıda olan şəxs və qurumların AI daxilindəki əmlakları dondurulacaq, onlara birbaşa və ya dolaylı yolla iqtisadi mənbələrin təmin edilməsi qadağan ediləcək.

AI Xarici Siyasət və Təhlükəsizlik üzrə Ali Nümayəndəsi Josef Borrel Qaqauz türklərinin milli davalarını "Rusiyanın Moldovanın suveren və demokratik həyatına birbaşa təhlükəsi" kimi qiymətləndirib. O bildirib ki, "Avropa İttifaqı Moldovaya tam dəstək göstərməyə davam edəcək. Bugünkü sanksiyalar Moldovaya olan dəstəyimizin bir hissəsidir".

Moldova sərhədləri daxilindəki Qaqauziya təxminən 150 min əhaliyə malik bir muxtar respublikadır. Moldovanın digər şəhərləri və Rusiyada yaşayanlarla birlikdə Qaqauzların ümumi sayı 250 mindən çoxdur. Qaqauz sözünün "Göy-Oğuz"dan törədiyi güman edilir. Türk dilinin Oğuz qrupuna aid bir dil danışan qaqauzlar, Rusiyadan başqa Türkiyə ilə də yaxın əlaqələrə malik qaqauzlar, Pravoslav Xristian inancına sahibdirlər.

2-ci Dünya müharibəsinin əvvəlində Qaqauz vətəni Moldova və Ukrayna respublikaları arasında bölüşdürüb. Sovetlər dağıldıqdan sonra Moldova müstəqilliyini elan etdi. Bunun üzərinə ölkədə milliyyətçiliyin yüksəlməsi ilə birlikdə qaqauzlar da muxtariyyət tələblərini daha yüksək səslə dilə gətirməyə başladı. 1994-cü ildə keçirilən referendumdan sonra qəbul edilən qanunla Moldova daxilində Qaqauz muxtar bölgəsi elan edildi. Bu qanuna görə, moldovalılar Rumıniya ilə birləşsələr, qaqauzlar müstəqilliyini elan edə bilərlər.

□ "Yeni Müsavat"

Aşqabadda türkmən şairi Məhtumqulu Fəraqinin 300 illik yubileyinə həsr olunmuş forumda Türkiyə və Azərbaycan prezidentlərinin iştirak etməsi diqqət çəkib.

"Nezavisimaya qazeta" yazıb ki, ekspertlər bunu Türkmənistanla Türkiyə arasında türkdilli xalqların tarixi özəyi və müasir liderliyi məsələsində ziddiyyətlərin olması ilə izah edirlər. Türkmənistan, yeri gəlmişkən, Türk Dövlətləri Təşkilatına (TDT) tamhüquqlu üzv olmağa tələsmir. Eyni zamanda konfransın əsas nəticəsi hesab oluna bilər ki, Aşqabadın Türk dünyasında rolu güclənir və o, Türkiyənin təklif etdiyi "Böyük Turan"ın orbitinə çıxmaq perspektivinə alter-

nativ yaratmağa çalışır.

Bəllidir ki, Türkiyə "Orta Asiya" adını "Türküstan" adlandırmaq qərarına gəlib. Türkiyənin Milli Təhsil Nazirliyi də məktəb proqramında analoji dəyişikliklər edib. Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğan təşəbbüsün əhəmiyyətini vurğulayaraq, Türkiyə ilə türk ölkələrinin ortaq gələcəyə nail olmaq üçün birlikdə çalışacağını bildirib: "Biz çiyin-çiyinə növbəti dövrü türklərin dövrünə çevirəcəyik, "Türkiyə Əsr" vizyonumuzu bütün TDT-yə yayacağıq", - deyər Ərdoğan qeyd edib.

Ekspertlərin fikrincə, bu cür dəyişikliklər "ortaq tarix, ədəbiyyat, xəritə və əlifbanın yaradılması da daxil olmaqla, Türk dünyasında əlaqələrin

Türkdilli dövlət Türküstana qarşı - Aşqabad nonsesi

Ekspert: "Ata və oğul Berdiməhəmmədovlar Türkiyənin Türk dünyasındakı nüfuzunu qısqanaraq əlavə "cığır" açmaq haqqında düşünürlər"

gücləndirilməsi üzrə daha geniş strategiyaların" tərkib hissəsidir.

Türkiyənin bu qərarı digər Rusiya medialarında da ciddi müzakirələrə səbəb olub. Politoloq, Etno-Millli Strategiyalar Agentliyinin direktoru Aleksandr Kobrinski "İzvestiya"ya deyib ki, Türkiyə Rusiyanın Mərkəzi Asiyadakı maraqlarını təhdid edir: "Rusiya rəhbərliyi ənənəvi olaraq iqtisadi əməkdaşlığa və iri infrastruktur layihələrinin həyata keçirilməsinə arxalanır. Hesab edilir ki, bu, qonşu ölkələrin və regionların dostluq şəraitində qalmasını təmin etmək üçün kifayətdir. Türkiyə fərqli davranır, insanların özünü qavrayışını yenidən formatlayır".

Ekspert iddia edir ki, Ankara getdikcə daha çox "türk dünyası" ideyalarını təbliğ edəcək, "sonra dilin birləşməsi başlayacaq və nə vaxtsa geosiyasi oriyentasiya məsələsi ortaya çıxacaq". Ekspert əlavə edir ki, Türkiyə təkcə Orta Asiya ölkələrində deyil, Rusiyanın türkdilli regionlarında da bu istiqamətdə fəal işləyəcək.

Ədalət, Hüquq və Demokratiya Partiyası sədri-nin müavini, deputat Elçin Mirzəbəyli məsələ ilə bağlı "Yeni Müsavat"a bunları dedi: "Mövcud türk arealının formalaşmasında, Avrasiya-da nəhəng türk imperiyalarının yaradılmasında və çağdaş türk dövlətlərinin təşəkkül tapmasında türkmən

(türk) tayfalarının bütün boyları iştirak edib. Lakin bu türkmən boyları təkcə qardaş Türkmənistanda yaşayan türklərdən ibarət deyil. Türkmənistanda yaşayan soydaşlarımız kınık, salur, qayı, bayat, beydilli boylarının birləşməsi ilə meydana gələn Oğuz qövmlərinin kiçik bir hissəsidir və onlar böyük türk etnosunun ayrılmaz parçasını təşkil edirlər. Bu baxımdan, Türkmənistanda yaşayan qardaş və bacılarımızın digər türklərdən, xüsusilə də Türkiyə, Güney və Quzey Azərbaycanda yaşayan türklərdən heç bir fərqi yoxdur, ola da bilməz. Bu istiqamətdə üstün mövqeyə yiyələnmək üçün bölücülüyə əl atənləri heç bir perspektiv gözləmir və onlar da özlərindən əvvəlkilər kimi vahid milli iradənin təzyiqi altında əzilib gedəcəklər. Bütövlükdə Türk Dünyasının birliyi kimi tarixi, həyatı bir məsələdə "böyük qardaş", "kiçik qardaş", "daha qədim", "daha ulu" iddiaları ilə çıxış etmək Türk millətinin iradəsinə qarşı getməkdir və bu işin sonu da bəllidir - rüsvayçı məğlubiyyət. Doğrusu, Türkmənistanın Türk dünyasının gələcəyi ilə bağlı fərqli bir baxış bucağına, bütövlükdə isə hansısa strateji viziona malik olduğunu düşünürəm. Zənnimcə, hazırda özünün tarixi formalaşma mərhələsini yaşayan Türk Dövlətləri Təşkilatı türk xalqlarının birliyini, bərabərliyini və vahid mədəni-siyasi-iqtisadi, gələcəkdə ola bil-

sin ki, hərbi platforma üzərindən təmin edə biləcək yeganə təşkilatdır.

Hesab edirəm ki, Azərbaycanın dövlət başçısının "bizim ailəmiz türk ailəsidir" ideyası türk dünyasının möhkəm, sarsılmaz birliyinin təmin edilməsi üçün ən doğru və strateji baxış bucağıdır. Azərbaycan Prezidentinin təklif etdiyi Böyük Türk Ailəsi modeli hər kəsin yerini, mövqeyini təbii şəkildə müəyyənləşdirir".

Deputat Rusiya və İranın da gələcəkdə quruma üzv ola biləcəklərini ehtimal edir: "Rusiyanın Türk Dövlətləri Təşkilatına qoşulmaq perspektivinə gəldikdə isə, bunun bu və ya digər şəkildə nə zamansa mümkün olacağını düşünürəm və bu proses ilk növbədə Rusiyanın gələcəyi üçün çox vacibdir. Rusiya dövlətçiliyinin formalaşması prosesində türk xalqlarının iştirakı kimsəyə sirr deyil. Rusiyanın yenidən formalaşmaqda olan geosiyasi Avrasiya nəzəriyyəsinin əsasını da türk-slavyan birliyi təşkil edir. Amma bu nəzəriyyənin özünə fərqli yanaşmalar var. Qənaətimə görə, Rusiyanın "yeni Avrasiya" nəzəriyyəçilərinin türk arealına daxil olaraq bu arealın aparıcı, lider gücünə çevrilmək iddialarının heç bir perspektivi yoxdur. Ən doğrusu, klassik Avrasiya nəzəriyyələri üzərindən hərəkət etmək, Qumilovun və Heydər Camalın baxış bucaqlarını diqqətə almaqdır.

İndiki mərhələdə əsas hədəf Türk Dövlətləri Təşkilatının cazibədarlığının artırılması olmalıdır ki, bu istiqamətdə də zəruri addımların atıldığını düşünürəm və zamanla Rusiyanın da, İranın da Türk Dövlətləri Təşkilatında təmsil oluna biləcəklərini ehtimal edirəm".

Siyasi təhlili Sona Əliyeva bunu iki qardaş ölkənin Türkmənistanı TDT-yə gətirmək üçün etdiyi yumşaq təzyiq vasitəsi sayır:

"Azərbaycan və Türkiyə prezidentlərinin Fəraqinin 300 illik yubiley tədbirlərində iştirak etməməsi əslində Bakı və Ankara arasında Aşqabada yumşaq təzyiq vasitəsi sayıla bilər. Bu yumşaq təzyiq dost və qardaş ölkə olan Türkmənistanı TDT-yə qoşulmağa tələsdir-mək mahiyyəti daşıyır. Amma qardaş ölkə Türkmənistan özünü bütün dünyada bitərəf ölkə kimi tanıdıb. Düşünürəm ki, Aşqabad balanslı siyasət yürütməkdə ısrarlıdır. Rusiya və İranın Türkmənistandakı iqtisadi və siyasi rolu danılmazdır. Ona görə də Berdiməhəmmədov hakimiyyəti bu barədə soyuqqanlı addımlar atmağı daha üstün sayır. Üstəlik, Türkmənistan özünü Türk dünyasının varisi sayır. Hətta keçmiş prezident Niyazov deyirdi ki, Turanın ürəyi Türkmənistanda döyünür, çünki oğuzlar bütün dünyaya məhz buradan yayılıblar. Bu baxımdan, ata və oğul Berdiməhəmmədovlar Türkiyənin Türk dünyasındakı nüfuzunu qısqanaraq əlavə "cığır" açmaq haqqında düşünürlər. Aydındır ki, TDT-nin güclənməsini istəməyən Rusiya amili də mövcuddur. Hazırkı şəraitdə Rusiya Türküstan diyarına, Orta Asiyaya özünün "arxa bağçası" kimi baxmağa davam edir. Üstəlik, özünün iri iqtisadi layihələrinin logistik qaynaqlarını da məhz burada görür. Bu baxımdan, TDT Rusiyanı da müşahidəçi üzv qismində öz sıralarına qatmalıdır ki, Kreml amilini müəyyən qədər neytrallaşdırarsın. Bu addım Rusiyadakı türk topluluqlarının milli oyanışı baxımından da önəmlidir".

□ Cəvansir ABBASLI, "Yeni Müsavat"

Prezident İlham Əliyevin Azərbaycan və dünya siyasətində ciddi və bütün siyasi qütblərin hesablaşmalı olduğu siyasi gücə çevrilməsi onun təkrarolunmaz şəxsi keyfiyyətlərinin və obyektiv proseslərin məntiqi nəticəsidir.

İlham Əliyev 2003-cü ildən keçən iyirmi bir il zaman kəsiyində yeni əsrin, yeni zamanın lideri kimi xalqın və dövlətin idarə olunmasının bütün məsuliyyətini öz üzərinə götürməyə hazır olduğunu sübut etdi.

Yaşadığımız günlərdə bunun bir daha şahidi oluruq. Onun siyasi və dövlətçilik fəaliyyəti, daxili və xarici siyasət sahəsində atdığı addımlar biri digərini təkrar etmir, əksinə, məntiqi ardıcılıqla bir-birini tamamlayır. İlham Əliyevin dövlət idarəçiliyi, xarici və daxili siyasətlə bağlı baxışlar sisteminə ziddiyyətli və kəşif xətirlər yoxdur, onun bütün problemlərə, baş verən hadisələrə və proseslərə münasibəti birmənalı və dəqiqdir. Bu amil sözsüz ki, İlham Əliyev haqqında ictimai rəydə, eyni zamanda beynəlxalq aləmdə daha dolğun təsəvvürlərin yaranmasını şərtləndirir. Və hər kəs onu yüksək dəyərlərin daşıyıcısı kimi qiymətləndirir.

Təbii ki, İlham Əliyevin böyük siyasətdə uğurlarını təmin edən şəxsi keyfiyyətlərlə bərabər, onun fəaliyyətini stimullaşdıran faktorları da unutmaz olmalıyıq. İlham Əliyevin ictimai rəydəki statusunun möhkəmlənməsinə təsir göstərən mühüm amillərdən bəlkə də ən birincisi onun təkamil siyasi təlimə - Heydər Əliyevin milli dövlətçilik fəlsəfəsinə istinad etməsidir. Bu faktorun Azərbaycan dövlətçiliyinin taleyində oynadığı tarixi və müstəsna rol artıq öz təsdiqini tapıb. Ən başlıcası isə həmin təlim Azərbaycanın müstəqilliyinə və onun əbədi, dönməz xarakter daşımasına təminat verir. Eyni zamanda bu təlim dövlətin idarə edilməsi missiyasını öz üzərinə götürən şəxsdən daha məsuliyyətli olmağı tələb edir.

Bu baxımdan, siyasi fəaliyyətini dar qrup çərçivəsində həyata keçirməyə meyli olmayan, öz potensialını daha geniş müstəvidə ortaya qoyan və mühüm nəticələr qazanmağı bacaran İlham Əliyevin əldə etdiyi siyasi dividentlər təsadüfi hesab edilməməlidir və cəmiyyətin İlham Əliyev amilinə dəqiq, qərəzsiz, vicdanlı qiymətləndirməsində

əsas göstəricilərdən biri kimi bu faktorun rolu inkaredilməzdir.

15 oktyabr seçkisindən sonra təbii ki, İlham Əliyev fenomeni ilə bağlı gedən ictimai müzakirələr yeni mərhələyə qədəm qoydu. Bu mərhələdə, hətta onun opponentləri belə İlham Əliyev faktoruna daha ciddi önəm verdiklərini gizlətmirlər. 2003-cü il və sonrakı prezident seçkisində Azərbaycan xalqı tərəfindən ciddi və sarsıdıcı zərbələr alan müxalifət İlham Əliyevin qətiyyəti, intellekti, potensialı, peşəkarlığı və işgüzarlığı qarşısında daha zəif və miskin görünməkdədir.

Milli ənənələrə, dövlətçilik prinsiplərinə möhkəm

İlham Əliyev fenomeni

Bu illər sübut etdi ki, İlham Əliyevlə davam edən dövlətçiliyimiz onun hakimiyyəti illərində daha ciddi uğurlar qazanacaq, uca zirvələrə yüksələcək

tellərlə bağlı olan İlham Əliyev milli-əxlaqi dəyərlərimizə pozitiv anlamda mühafizəkarlıq prizmasından yanaşır. Xarizmatik lider olaraq İlham Əliyev həm də hədsiz dərəcədə özünə nəzarətin və qanunçuluğun təminatçısı kimi tanınır. Onun fəaliyyətində və siyasi davranışlarında ciddi nizam-intizam, məsuliyyət hissi var.

İlham Əliyev güclü təfəkkürə malikdir və yetərincə enerjilidir ki, bu da onun siyasi fəaliyyətinin effektiv

yinin başlıca mənbəyidir.

O, həm də fərqli keyfiyyətləri özündə cəmləşdirən siyasi xadimdir. Onun cəmiyyətə və ictimai-siyasi proseslərə baxışlar sistemi başqalarından ciddi şəkildə fərqlənir. İlham Əliyevin baxışlar sistemi zəngindir, rəngarəngdir, müasir dünyanın üstün və demokratik dəyərlərinin milli koloritlə vəhdətidir. Dözümlüdür, təmkinli və səbirlidir, dövlətçilikdə, tələpəli problem-lərimizin həllində qətiyyətli və prinsiplidir, adi həyatda

isə sadə, səmimi, xeyirxahdır. Bütün varlığı ilə Vətənə və mənsub olduğu millətə bağlıdır.

İlham Əliyev 1994-cü ildən siyasi proseslərdə fəal iştirak edib, parlamentdə, ARDNŞ-də, dövlət quruculuğu və ictimai işlərlə intensiv şəkildə məşğul olub. O, klassik siyasətdən XXI yüzilliyin modern siyasətinə uğurlu keçid formulunu müvəffəqiyyətlə sınaqdan çıxaran siyasətçi obrazının iqtisadi islahatlara yeni nə-

fəs gətirən və ona böyük təkan verən reformator, diplomatiyada çevik, ənənəçi və yenilikçi, mötədil və liberal dəyərləri sintez etməyi bacaran dövlət xadimidir.

Ali Baş Komandan və istedadlı strateq kimi fəaliyyətinin ən pik zirvəsinə qalxaraq, 44 günlük Vətən müharibəsi və bir neçə saatlıq antiterror əməliyyatı ilə 200 illik işğala son qoymağın əsaslarını yaratdı, respublikamızın ərazi bütövlüyünü və suverenliyini təmin etdi, ölkəmizdən ermənilərin kökünü kəsməyi bacardı. Bu, milli tariximizin olduqca qeyri-adi bir hadisəsidir.

İlham Əliyev iti zəkası, vaxtında lazımı və zəruri qərarları qəbul etmək bacarığı, siyasi intuisiyası, hazırlıq səviyyəsi, analitik təhlil qabiliyyəti ilə ölkədə və ölkə xaricində böyük rəğbət qazanmışdır. Şübhə yoxdur ki, mərhum Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin dövlətçilik ənənələrinin qorunub saxlanılmasını və inkişaf etdirilməsini təmin etmək üçün İlham Əliyev şəxsiyyətinə

hələ uzun illər ciddi ehtiyac duyulacaqdır.

İlham Əliyev fenomeni bu gün müstəqil Azərbaycanın siyasi simasını və gələcəyini müəyyən edir. Təbii ki, bu, Ulu öndər Heydər Əliyev ideyalarının inkişaf etdirilməsində əvəzedilməz faktordur. İlham Əliyev Ümummilli liderimizin qurduğu dövləti yaşatmağa, onu daha uca zirvələrə aparmağa qadir olan mükəmməl dövlət başçısıdır.

2003-cü ildə milli dövlətçiliyimizdə yeni mərhələnin - İlham Əliyev mərhələsinin əsası qoyuldu. Ulu öndərimiz Heydər Əliyevin zəngin və tükənməz siyasi irsinə, dövlətçilik ənənələrinə və xalqımızın iradəsinə söykənən İlham Əliyev ötən 21 ildə özünü görkəmli dövlət xadimi və dünya səviyyəli lider kimi təsdiq etdi. Bu illər sübut etdi ki, İlham Əliyevlə davam edən dövlətçiliyimiz onun hakimiyyəti illərində daha ciddi uğurlar qazanacaq, uca zirvələrə yüksələcək.

□ **Fəzail AğAMALI,**
 Ana Vətən Partiyasının
 sədri, professor

Ötən həftəsonu Milli Məclisin bir sıra beynəlxalq təşkilatlardakı nümayəndə heyətlərinin üzvləri müəyyənləşdi. Amma Azərbaycanın Avropa Şurası Parlament Assambleyasına (AŞ PA) nümayəndə heyəti formalaşdırılmadı. 2024-cü ilin yanvar sessiyasında Azərbaycan nümayəndə heyətinin AŞ PA-da səlahiyyətləri təsdiqlənməyib.

Bu qərardan əvvəl isə nümayəndə heyəti AŞ PA-nın ədalətsiz yanaşmalarına və ikili standartlar tətbiq etməsinə etiraz olaraq, bu qurumda fəaliyyətini dayandırıb. Bugünə qədər başa çatan payız sessiyasında AŞ PA Bakı əleyhinə yeni kampaniyaya start verdi. Strasburqda keçirilən sessiyada "Azərbaycanda insan hüquqları, qanunun aliliyi və demokratiya ilə bağlı vəziyyətin pisləşməsi" mövzusunda müzakirələr yenə də anti-Azərbaycan ruhda keçdi. Azərbaycan üzrə mürəzi, norveçli deputat Liz Kristofersen iddia etmişdi ki, COP29 yaxınlaşdıqca Azərbaycanda hadisələr "pis istiqamətdə" inkişaf etməkdədir. Buna sübut kimi Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyi Azərbaycan nümayəndə heyətinin səsvərmə hüququndan məhrum edilməsinə səs verdiyinə görə 76 deputatın persona-non-grata elan edilməsini göstərmişdi.

319-a yüksəlib. "Azərbaycana bu təşkilatın dəyərlərini və qaydalarını dəyişdirməyə icazə verəcəyikmi? Yoxsa Azərbaycandan bu təşkilatın dəyərlərini və qaydalarını qəbul etməyi xahiş edirik? Əgər öl-kə və hökumət bunu etməyə hazırdırsa, assambleyada onları görməyə şad olarıq", - Şvabe bildirmişdi.

İndi isə Azərbaycanın AŞ PA ilə bağlı öz nümayəndə heyətini formalaşdırmaması artıq o mesajdır ki, Bakının bu qurumla münasibətlərin normallaşacağına ümidi qalmayıb. Amma Azərbaycan Avropa Şurası ilə bütün əlaqələrini kəsməyib. Avropa Şurasının digər qurumları var - Nazirlər Komitəsi, Avropa İnsan Haqları Məhkəməsi mövcuddur, Azərbaycan onlarla əməkdaşlıq edir.

Milli Məclisin Beynəlxalq münasibətlər və parlamentlərarası əlaqələr komitəsinin

Rəsmi Bakı AŞ PA-dan əlini üzdü - qərar verildi

Parlamentdə nümayəndə heyətinin formalaşmamasını Azərbaycanın münasibətləri nöqtələməsi də adlandırmaq olar; Səməd Seyidov şərtləri yenə yada saldı

Deputat Elşad Musayev "Yeni Müsavat"a açıqlamasında Azərbaycanın heç bir beynəlxalq təsisatla münasibətləri tam dayandırmadığını vurğuladı. Onun sözlərinə görə, sadəcə, bəzi beynəlxalq qurumların ədalətsiz münasibəti ucbatından əlaqələr kəsilir: "Azərbaycana ədalətsiz yanaşma olan da dövlət haqlı olaraq təkpi

ləğvinə hazırdır". Deputat əlavə etdi ki, Azərbaycan beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlığa həmişə açıq olub, lakin son zamanlar, xüsusən antiterror əməliyyatının ardınca ölkəmizə qarşı çirkin kampaniya aparılmasına start verilib.

Vətəndaş Həmrəyliyi Partiyası (VHP) Mərkəzi İcra Aparatının rəhbəri Samir

Ordumuzda yeni bölmələr yaradıldı

Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ordu quruculuğu sahəsində aparılan islahatlar çərçivəsində Azərbaycan Ordusunda intellektual qabiliyyətli bölmələr yaradılıb.

Müdafiə Nazirliyi xəbər verir ki, təhsildə fərqlənən istedadlı gənclərin bilik və bacarıqlarından daha səmərəli faydalanmaq, eyni zamanda onların karyera inkişafına töhfə vermək məqsədilə nazirlikdə hərbi xidmətkeçmə ilə bağlı yeni konsepsiya tətbiq edilir.

Yeni təlim-təcrübə konsepsiyasına əsasən, hərbi xidmətdə olan yüksək intellektə malik istedadlı çağırışçılar gənc əsgərlərin hazırlığı proqramını başa çatdırdıqdan sonra öz ixtisaslarına uyğun müxtəlif layihələrə və fəaliyyətlərə cəlb olunmaları məqsədilə hərbi xidmətlərini Milli Müdafiə Universitetinin tərkibində yaradılmış bölmələrdə xüsusi şəraitdə davam etdirəcəklər.

Yeni yaradılan intellektual qabiliyyətli bölmələrdə Dövlət İmtahan Mərkəzinin ali təhsil müəssisələrinə qəbul imtahanından 600 və yuxarı bal toplamış, Nazirlər Kabinetinin 2019-cu il 20 may tarixli 229 nömrəli Qərarı ilə təsdiq edilmiş "Beynəlxalq və respublika fənn olimpiadalarının, beynəlxalq müsabiqələrin və yarışların siyahısı və onların qaliblərinin ali təhsil müəssisələrinə müsabiqədən kənar qəbulu Qaydası"nın şərtlərinə uyğun olan qaliblər, həmçinin cari təqvim ilindən əvvəlki təqvim ilinin nəticələrinə görə beynəlxalq reytingi ("Times Higher Education (THE) World University Rankings" və ya "Academic Ranking of World Universities" (Shanghai)) 500-cü yerdən aşağı olmayan sırada yer alan xarici ali təhsil müəssisəsinin bakalavriat və ya magistratura proqramlarının məzunları olan çağırışçılar xidmət edəcəklər.

Göstərilən kateqoriya üzrə müddətli həqiqi hərbi xidmətə çağırılmış gənclərdən informasiya texnologiyaları sahəsində müvafiq ixtisasa sahib olanlar Orduda rəqəmsal bacarıqların inkişafına və yeni imkanların yaradılmasına əhəmiyyətli töhfə verəcək.

Müasir texnologiyaları və yanaşmaları tətbiq edə biləcək mühüm bacarıqlara malik insan kapitalının formalaşdırılmasının ölkəmiz üçün əhəmiyyəti nəzərə alınaraq, xüsusi istedadlı gənclərin həqiqi hərbi xidmət müddətində öz peşə sahələri üzrə faydalı iş təcrübəsi qazanmalarını təmin ediləcək.

edilən problemlər həllini tapmalıdır: "Azərbaycanda insan haqlarının vəziyyətinin ideal olduğunu iddia etmək mümkün deyil. Amma Avropa Şurası da həddini aşmamalıdır. Onların çağırışları, tələbləri, ardınca səsvərmə hüququ-

Emil SALAMOĞLU
"Yeni Müsavat"

Kristofersena görə, sentyabrın 1-də keçirilmiş parlament seçkiləri beynəlxalq standartlara cavab verməyib, seçkilər "repressiyalar, söz azaldığı və toplaşma azaldığının sərtləşdirilməsi, siyasi fəallara, vətəndaş cəmiyyətinə və KİV nümayəndələrinə qarşı davam edən repressiyalar" fonunda keçirilib. Mürəzi vergi cinayətləri ittihamı ilə həbs edilən vətəndaş cəmiyyəti fəalları və xarici qrantlardan maliyyələşən kanalların əməkdaşları ilə bərabər erməni separatçılarında qahmar çıxıb, "Azərbaycanda saxlanılan erməni hərbi əsirlər və mülki əsirlər ətrafında həll olunmamış vəziyyət" olduğunu qeyd edib. Almaniyalı deputat Frank Şvabe də ara qarışırdan ritorikasını davam etdirmişdi. Demişdi ki, Azərbaycan Avropa Şurası ilə əməkdaşlıqdan imtina edib, guya 2023-cü ilin fevralından sonra ölkədə siyasi məhbusların sayı 93-dən

sədri Səməd Seyidov, AŞ PA-dakı nümayəndə heyətinin sabiq sədri də bu barədə Teleqraf.com-a danışib. "Azərbaycan heç vaxt hansısa qurum, təşkilat, dövlətlə münasibətləri pozmaqda maraqlı deyil. Ölkəmiz özünə qarşı olan qeyri-obyektiv mövqeyə milli maraqlar çərçivəsində cavab verib. Bir daha bəyan edilib ki, AŞ PA özünün qərəzli mövqeyindən əl çəkərsə, Azərbaycan normal müstəvidə əməkdaşlığa hazırdır. Bu, heç də şəxsiyyətlərarası münasibətlər deyil. Söhbət dövlətlər, təşkilatlararası münasibətlərdən gedir. Ona görə də AŞ PA öz mövqeyində korrektor edəcəksə, Azərbaycanla təzyiq dilində danışmağın mümkünsüzlüyünü başa düşəcəklərsə, proseslər qaldığı yerdən davam edə bilər", - deyir o bildirib. Bununla yanaşı, Milli Məclisin hazırkı qərarını, Azərbaycanın AŞ PA ilə münasibətləri nöqtələməsi adlandırmaq olarmı?

göstərir. Təbii ki, hansı cəbhədən Azərbaycana qarayaxma başlanarsa, dövlət buna reaksiya verəcək. Ona görə məsələyə belə yanaşmaq lazımdır". **E.Musayev qeyd etdi ki, parlamentin dostluq qrupları, parlamentlərarası işçi qrupları artıq formalaşmışdır:** "Parlamentin rəhbərliyi ayrı-ayrı ölkələrdə tədbirlərdə iştirak edir, beynəlxalq əlaqələrlə bağlı xüsusi fəaliyyəti göstərir. Bunu da qiymətləndirmək lazımdır. Amma AŞ PA bizim səsvərmə mandatımızı əlimizdən alıbsa, buna adekvat cavab verilib, həmin deputatları persona-non-grata elan ediliblər. Bundan sonra oradakı fəaliyyətimiz dayandırılıb. Çünki bu təşkilat Qərb dəyərlərinə zidd addım atıb. Bununla yanaşı, dövlət başçısı mövqeyini açıqlayıb - əgər qoyulan sanksiya aradan qaldırılarsa, nümayəndə heyəti AŞ PA-da fəaliyyətini bərpa etməyə, həmin avropalı deputatlar üzərindəki qərarın da

Əsədli hesab edir ki, AŞ PA ilə münasibətlərin normallaşması qarşı tərəfdən asılıdır. Onun sözlərinə görə, qurum Azərbaycan nümayəndə heyətini orada görmək istəyirsə, səsvərmə hüququnu qaytarmalıdır: "Əgər səsvərmə hüququ yoxdursa, nümayəndə heyəti niyə formalaşmalıdır? Yeni bizim oradakı fəaliyyətimizin anlamı olmayacaq. Hətta onların qoyduğu qadağa müqabilində nümayəndə heyəti göndərmək özümüzə hörmətsizliyimiz olardı. Azərbaycan dövləti AŞ PA qarşısında əyləcək deyil. Buyursunlar, haqqatları qaytarsınlar, bərabər hüquqlu şəkildə fəaliyyətimizi davam etdirək. Necə olur ki, onlar səsvərmə haqqını əlimizdən alsınlar, biz də durub üzrlərinə baxaq?! Ona görə də Milli Məclisin AŞ PA-dakı nümayəndə heyətinin formalaşması gələcək mərhələyə qaldı".

S.Əsədlinin fikrincə, bu heyəti müəyyənləşdirmək çətin deyil, sadəcə, qeyd

İranın səfirliyimizə hücum edəni edam etməyə "əli gəlmir"

Politoloq: "Böyük ehtimalla həmin şəxsə bağlı illərlə sürən məhkəmə keçiriləcək və sonda da onun..."

Xəbər verdiyimiz kimi, İran prezidenti Məsud Pezeşkian Azərbaycanın baş nazirinin müavini Şahin Mustafayevi qəbul edib. "Biz Azərbaycanla olan bəzi anlaşmazlıqları və problemləri anlayırıq və dərk edirik. Hesab edirəm ki, burada bizim də bəzi səhvlərimiz olub. Azərbaycan qədər İrana yaxın olan ikinci ölkə yoxdur. Azərbaycanla bizi ortaq tarix, mədəniyyət birləşdirir. Biz Azərbaycanla daha yaxın olmalıyıq. Biz Azərbaycanla daha böyük işlər görməliyik. Düşmənlərin bizim münasibətlərə mane olmasına əsla imkan verməməliyik" - İran prezidenti deyib.

Pezeşkian qəbul zamanı Azərbaycanın İrandakı səfirliyinə hücum edən şəxsə bağlı məhkəmə hökümünün icrasından danışib.

"Azərbaycan Respublikasının səfirliyinə hücum edən şəxsin işi üzrə məhkəmə prosesi ilə bağlı biz hüquqi proseslərin tam həyata keçirilməsinə qədər bu məsələni izləyəcəyik", - Məsud Pezeşkian qeyd edib.

Xatırladaq ki, 2023-cü il yanvar ayının 27-də Azərbaycanın Tehrandakı səfirliyinə silahlı basqın nəticəsində 1 nəfər ölüb, 2 nəfər yaralanıb. Bundan sonra ölkəmizin Tehrandakı səfirliyinin fəaliyyəti dayandırılıb. Hücum edən şəxs "Kalaşnikov" markalı avtomat silahla mühafizə postunu yararaq, mühafizə xidmətinin rəisi Orxan Əsgərovu qətlə yetirib.

Terror aktını törədən Yasin Hüseynzadə saxlanılıb. Onun haqqında ölüm hökmü çıxarılıb. Lakin hökmün nə

vaxt icra ediləcəyi məlum deyil.

Bugünlərdə Azərbaycanın baş prokuroru Kamran Əliyev də bu barədə danışdı. "2023-cü il yanvarın 27-də Azərbaycanın İrandakı səfirliyinə törədilənlərlə bir soydaşımızın ölümü, ikisinin isə yaralanması ilə nəticələnən hücumu həyata keçirmiş Yasin Hüseynzadə barəsində hökümün icrası müəyyən prosesdurlar tələb edir. Biz İran tərəfi ilə bu istiqamətdə əlaqələrimizi davam etdiririk. Burada sadəcə prosesual məsələlərdən söhbət gedir. Bilirsiniz ki, birinci instansiya məhkəməsinin hökmü İranın Ali Məhkəməsində təsdiq olunmalıdır. Prosesual qayda odur ki, bu prosedur həyata keçiriləndən sonra hökm icraya yönəldiləcək".

Azərbaycanda ictimai rəy bu fikirdədir ki, səfirliyə silahlı hücum qərarı İranın hərbi-siyasi rəhbərliyinin xeyir-duası, xüsusi xidmət orqanlarının təşkilatçılığı ilə baş tutub. Bu səbəbdən Yasin Hüseynzadə həttə illərlə bu hökm altında yaşaya da bilər.

İranın səfirliyimizə hücum edəni edam etməyə niyə "əli gəlmir"?

Politoloq Anar Əliyev "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, İran prezidenti Məsud Pezeşkian Azərbaycanın baş nazirinin müavini Şahin Mustafayevlə görüşdə gərgin olan ikitərəfli münasibətlərin normallaşmasına xidmət edən müəyyən açıqlamalar səsləndirib. Azərbaycanı qardaş xalq adlandıran İran prezidenti iki dövlət arasında əlaqələrin normallaşmasına, yüksəlməsinə xidmət eləyən istənilən layihəyə dəstək verəcəyini bəyan edib. Eyni zamanda 2023-cü ilin yanvar ayında Azərbaycanın Tehrandakı səfirliyinə terror hücumu ilə bağlı proseslərdən danışdı və terroru həyata keçirən şəxsin məhkəmə prosesinin həyata keçiriləndən sonra hökm icraya yönəldiləcək".

saxlamağa çalışdığı münasibətləri normallaşdırmaq ehtiyacını bir daha göstərir. Yeni Pezeşkian daxil olmaqla, İran rəsmilərinin Azərbaycanla münasibətlərə səmimi yanaşdığını təəssüf ki, qeyd etmək çox çətindir. Unutmayaq ki, Tehrandakı Azərbaycan səfirliyinə edilən hücum terror aktı idi və ictimai rəyinə əsasən bu terror aktını İranın siyasi rəhbərliyinin xeyir-duası ilə xüsusi xidmət orqanları, əsasən SEPAH-ın təşkil etdiyi fikri mövcuddur. Amma bu obyektiv mövqeyə İran rejimi bu günə qədər də bir aydınlıq gətirməyib, rəsmi qurumların bu proseslərdə hər hansı bir rolunun olub-olmaması ilə bağlı mövqe ortaya qoymayıb. Eyni zamanda bu qədər ciddi təşkil olunmuş, bir ölkəyə qarşı hücum kimi qiymətləndirilə biləcək terror hadisəsini məişət məsələsi kimi təqdim etməyə çalışan İranın məhkəmə prosesi dövründə də hadisələrə obyektiv yanaşacağını və ya məhkəmə qərarı ilə həmin şəxsin qanuni cəzasını alacağını düşünmək o dərəcədə inandırıcı deyildi. Diplomatik Fəaliyyətin Təşkili Haqqında 1961-ci il Vyana

Radarin "görmədiyi" dron İranın yeni silahıdır?

"İdeal hava hücumundan müdafiə sistemi yoxdur. İsrail Dəmir Qübbə və ya "Hetz3" kimi son dərəcədə müasir hava hücumundan müdafiə sistemlərinin yaradılmasında uğur qazanıb, bununla belə, relyefə uyğun, aşağı hündürlükdə uçan, zəif görünən dronlar müəyyən şəraitdə İsrailin hava hücumundan müdafiə sisteminə boşluqlar tapıb zərbələr endirməyə qadirdir. Hesab edirəm ki, İsrail məhz buna görə bir neçə zərbəni qaçırdı".

Bu sözləri Axar.az-a hərbi ekspert, Xəzər Strateji Tədqiqatlar İnstitutunun baş direktoru İqor Korotçenko deyib. Ekspertin sözlərinə görə, Binyamindeki İsrail hərbi bazasına "Hizbullah"ın "Mirsad-1" PUA-ları ilə uğurlu hücumu HHMS-dəki müəyyən boşluqların nəticəsidir. "Hücum və müdafiə vasitələri arasında həmişə bir yarışma var. Buna görə də İran və onun regiondakı proksiləri son dərəcə aşağı hündürlüklərdə uçan, radarla aşkarlanması çətin və ya ümumiyyətlə aşkar edilməyən kamikadze pilotsuz uçuş aparatları istehsalını təkmilləşdirir".

Ekspertin sözlərinə görə, bu adi dronlardır və hər hansı bilmədiyimiz, qabaqcıl, ən son texnoloji avadanlıqlarla təchiz olunmayıb: "Qeyd etmək lazımdır ki, müxtəlif növ dronların hazırlanması texnologiyaları vahiddir və konkret bir ölkəyə bağlı deyil. Yeni prinsipə, bunlar kifayət qədər sadə texnoloji qurğulardır ki, müdafiə kompleksi olan istənilən inkişaf etmiş ölkə belə qurğuları təkmilləşdirib kütləvi istehsal edə bilər. Ona görə də burada xüsusi "nou-hau" yoxdur. Bir daha vurğulayıram ki, həddindən artıq alçaq hündürlükdə uçan və hədəflərə gecə hücum edən pilotsuz uçuş aparatını izləmək kifayət qədər çətindir, eyni zamanda genişmiqyaslı hücum zamanı hava hücumundan müdafiə sistemləri bütün hədəfləri vurmaqda uğurlu olmağa bilər".

Qeyd edək ki, "Hizbullah" Hayfanın cənubundakı Binyamin hərbi bazasına dronla zərbə endirib. Nəticədə İsrailin 4 hərbiçisi ölüb, 67 əsgəri yaralanıb.

PUA-nın radarlar tərəfindən görünməməsi və hava həyacanının işə düşməməsi isə suallar yaradıb.

Konvensiyasına əsasən, yindən çıxış etməsi İran rəsmilərinin ölkəmizə münasibətdə səmimiyyətini ciddi şəkildə şübhə altına alır: "Bu mənadə hesab edirəm ki, İranın birbaşa ali dini liderinin xeyir-duası, SEPAH kimi təşkilatın dəstəyi ilə həyata keçirilən bu qanlı terrorun əsl mahiyyəti çox təəssüf ki, nə istintaqda, nə məhkəmə araşdırmalarında üzə çıxacaq. Cinayətkarın da ləyaqətli cəza alacağı inandırıcı görünür. Böyük ehtimalla həmin şəxsə bağlı uzun illər sürən bir məhkəmə prosesi həyata keçiriləcək və sonda da həmin şəxsin guya cəzalandığı, amma taleyinin necə olduğu ilə bağlı məsələlər gizlədiləcək".

Politoloq qeyd etdi ki, bu qədər böyük bir diplomatik qalmaqalın obyektiv və aşkar araşdırılması istiqamətində İranın ciddi addımlar atmaması, Cənubi Qafqazda baş verən proseslərə obyektiv yanaşma nümayiş etdirməməsi, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün təmin olunması ilə yekunlaşan Vətən müharibəsindən sonra belə, Ermənistanın mövqe-

Daş yağışı

Zamin HACI
 zaminhaci@gmail.com

Məhəllə marketinin müdiri yaxınlarda məni kənara çəkib bildirdi ki, internetdə şanlı jurnalistlərimizin elmi-kosmik xəbərdarlığını eşidəndən eşiyə çıxmağa qorxur: “Dedilər göydən daş yağacaq. Tək mən deyiləm, bütün məhəllə küçəyə qorxa-qorxa çıxır”. Sən demə, meteorit axınları haqda hansısa xəbəri saytlarımız qorxunc şəkildə təqdim etmişlər, bu da xalqın narahatlığına səbəb olubdur.

Dedim çox təşvişə ehtiyac yoxdur, sabitlik və asayiş etibarlı əllərdədir, istədiyiniz zaman, gecə-gündüz küçədə gəzə bilərsiniz, sadəcə, çalışın velosiped, avtobus, Evroviziya, Avropa oyunları və COP üçün ayrılan zolaqlara girməyəsiniz. Sonra ona 1990-cı illərdə, AXC-Müsəvat cütlüyü dönməndə Bakı səmalarında elədən belə şütüyən quyuqlu fəlakət kometalarını xatırlatdım. Həqiqətən acınacaqlı vəziyyət idi. Bəy də axırda quyuqlu ulduzdan tutub kəndə qaçmışdı.

Dükandan aldığım qatığı içə-içə, aydın və ulduzlu səmanın altında evə getdim, Milli Elmlər Akademiyamızın saytına girdim. Gördüm orada İlon Maskın tezə düzəltdiyi sürücüsüz maşının sxemi tənqid edilmişdir... Əşşi, zara-fət edirəm, umsuq olmayın. Saytda yuxarı, sərbəst, piyada zolağında belə xəbər verilmişdi: “Xalq şairi Məmməd Arazın Naxçıvandakı Ev muzeyinin direktoru Əzizə Süleymanova Nizami Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyinin qonağı olub. Qonağı ekspozisiya ilə muzeyin Beynəlxalq əlaqələr və dünya muzeyləri şöbəsinin böyük elmi işçisi Gülnar Əqiq tanış edib. O, Nizami Muzeyinin Azərbaycan ədəbiyyatının inkişaf yolunu əks etdirən ekspozisiya zallarını gəzib”. Sətatın sonu. Xəbər hələ xeyləx uzun idi, dərk etməyə çalışıram. Analizim bitəndə oxucularla bölüşərim.

Yəqin növbəti elmi xəbərimiz Nizami muzeyinin əməkdaşının Məmməd Arazın ev muzeyinə səfəri haqda olacaqdır. Hətta yaxşı olar BDU Qazax filialında camış dönerindən zəhərlənən tələbələrin Səməd Vurğunun ev muzeyinə səfəri təşkil edilsin.

Bunlar hamısı işdir, fəaliyyətdir, gələcəyə salınan körpüdür, canım sənə desin, infrastruktur layihəsidir.

Bu “infrastruktur” sözünün çətin tələffüz olunmağına baxmayın, artıq xalqımız əzbər bilir. Yaxınlarda rayona toya getmişdim, bir qahım mənə belə də dedi: “Toy infrastrukturumuza xoş gəlmisən”. Sonra dedi ki, hansısa dövlət idarəsində maşın sürücüsü işləyir, aldığı maaş həmin maşının bakını bir dəfə doldurmaq üçün çəkilən məsrəfdən azdır. Ancaq bunlar xırda məişət dedi-qodularıdır, ona görə çox fikir vermədim.

Qayıdaq mövzumuza. Mövzu isə Acemoğlu və Robinsonun iqtisadiyyat üzrə Nobel ödəli almasıdır. Mən bu müəlliflərin əsas kitablarından birini oxumuşam, “Milletlər niyə tənəzzül edir: hakimiyyətin, tərəqqi və yoxsulluğun kökləri” adlanır. Mükəmməl kitabdır, ana dilimizdə də tərcümə edilib, tapın, oxuyun, inkişaf edin. Həmin əsəri oxuyanda millətimizin niyə inkişaf etdiyini anlamaq asandır.

O cümlədən Mask müəllimin düzəltdiyi sükansız, sürücüsüz, pedalsız avtomobillər əslində bizim üçün yenilik deyil. Bakıda çoxdandır eyni maşınlardan var. Düzdür, sükan və sürücünün maketi içəridə olur, lakin bunun hərəkət üçün hansısa əhəmiyyəti yoxdur - adətən Allah umuduna gedirik.

Mask bir dənə avtobus da düzəltdi. Eyni prinsipə. Lakin bunu nənəm də düzəldər. Hünəri var elə avtobus düzəltsin ki, onun sürücüsü bir əliylə tum qırsın, bir əli ilə xırda qaytarsın, eyni anda siqaret çəksin və sükanı qarınıyla fırlatsın. Kəşf budur!

Meteorit yağışları, göydən daş atılması mövzusunun isə başqa bir qahım mənim üçün bağladı. Deyir kaş onun biri həyətə düşəydi, satıb kasıbcılığın daşını atardıq, göydən düşən daşlar xaricdə yaxşı pula gedir.

Bəlkə buna görə başımıza daş yağmır?

Bu il sentyabrın 29-dan oktyabrın 2-dək Bakıda keçirilmiş Beynəlxalq Prokurorlar Assosiasiyasının illik konfransını pozmaq üçün Fransa Xarici İşlər Nazirliyi səviyyəsində təxribata əl atıb-mış.

“Yeni Müsavat” yazır ki, tədbirdə Fransadan 10-a yaxın nümayəndənin iştirakı nəzərdə tutulub. Amma Fransa XİN iştirakçılara yazılı xəbərdarlıq edib. Bildirib ki, Azərbaycana səfər edəcəkləri təqdirdə guya Bakıda həbs təhlükəsi ilə üzləşə bilərlər. Bu iddianı əsas gətirən Fransa XİN onlara Azərbaycana getməməyi tövsiyə edib. Nəticədə, Fransadan cəmi 3 nəfər - bu ölkənin baş prokurorunun müavini Gilles Şarbondier, Frankofoniya Assosiasiyasının katibi İvanni Bulvar və Sirakuza Beynəlxalq İnsan Hüquqları Universitetinin prezidenti Jan-Franko Toni tədbirdə iştirak edib, səfərdən də məmnun qalıblar. Məlum olub ki, Fransa XİN konfransda iştirak üçün qeydiyyatdan keçmiş fransızdillə ölkələrin nümayəndələrinə də ölkəmizə səfər etməməyi tövsiyə edibmiş. Bu, Fransada ən yüksək dövlət səviyyəsində Azərbaycana qarşı nə qədər cılız təxribatlara əl atdığına növbəti sübutdur.

Buna qədər də Makron Fransası az heyasızlıqlar etməyib: Senatda çıxarılan qətnamə, sanksiya çağırışları, Azərbaycan sərhəd döyüşləri zamanı Ermənistan ərazilərinə guya təcavüzü, Qarabağa “hücum”, etnik ermənilərin bölgədən guya qovulması və başqa sayıqlamalar olub. “Əgər mümkündürsə, belə bir tövsiyə edərdim ki, Avropa İttifaqı və Azərbaycan əməkdaşlığının davam etdirilməsi naminə Fransanın yolu ilə gedilməsin, özlərini Fransanın təsirinə salmasınlar”. Bunu isə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev Belçika Krallığının yeni təyin olunmuş fövqəladə və səlahiyyətli səfiri Julien de Freponun etimadnaməsini qəbul edərkən deyib. “Çünki Fransanın Ermənistan-Azərbaycan münasibətlərinin normalaşdırılması ilə bağlı siyasəti destruktiv siyasət olub və tamamilə bu cür də qalmaqdadır”, - Azərbaycan lideri qeyd edib.

Demokratiya və İnsan Hüquqları Komitəsinin sədri Çingiz Qənzadənin “Yeni Müsavat”a bildirdiyinə görə, Fransa bütün müstəvirlərdə əndazəni aşmaqdadır:

“Bakıda keçirilmiş tədbir beynəlxalq konfransdır və orada iştirak edənlər niyə, hansı səbəbdən həbs olunsunlar ki? O dərəcədə kin və qərəz gözlərini tutub ki, primitiv iftirlər belə atmağa başlayıblar. Azərbaycanda keçirilən bütün beynəlxalq konfranslar ən yüksək səviyyədə təşkil olunub, təhlükəsizlik hər zaman ideal səviyyə təmin edilib, heç bir qo-

Makron Fransası “cəhənnəmə yoldaş axtarışında”

Paris Bakıda keçirilən konfransa gedənlərə xəbərdarlıq edib ki, guya onları həbs təhlükəsi gözləyir; bu ölkənin dövlət səviyyəsində cılızlığı ikrah doğurur

naq problemə üzləşməyib. Hətta zaman-zaman Bakıya beynəlxalq tədbirdə iştirak üçün Ermənistandan da gələnlər olub. Amma nəinki həbs, adi bir insident də olmayıb. Bakı həmişə qonaqlarına hörmətlə yanaşır. Sadəcə, Makron Fransası tamamilə ağını çıxarıb”.

Hüquq müdafiəçisi dedi ki, rəsmi Paris fransalı qonaqların hər hansı təhdidlə üzləşməyəcəyini yaxşı bildirdi, sadəcə, çoxşaxəli gözdənsalma kampaniyası aparır: “Ermənistan Makrona baxanda yalan olub. İrəvan heç bu qədər ermənilik etmir. Makron administrasiyası Azərbaycana açıq düşmənçilik elan edib. Və getdikcə daha da sərtləşdirir. Amma bu ittihamların heç biri reallığı əks etdirmir. Biz tədbirləri ən yüksək səviyyədə təşkil etməklə cavab veririk. COP29 konfransı da bu cəhətdən Fransaya bir cavab olacaq. Yelisey Sarayı qərəzini nə qədər davam etdirəcəksə, bir o qədər də itirmiş olacaq. Azərbaycan Fransa ilə münasibətlərdə həmişə səmimi olub, iki-tərəfli əlaqələr inkişaf edib, müxtəlif sahələrdə əməkdaşlıq mövcuddur. Ancaq Makron özünü Ermənistanın prezidenti kimi aparır və bu da bir neçə siyasi səbəblə izah oluna bilər”.

Ç.Qənzadə vurğuladı ki, səbəblərdən biri Fransanın Cənubi Qafqaz siyasətidir. Onun fikrincə, Fransa regionda Ermənistan üzəyirə təsirini artırmağa

çalışır: “Digər səbəb Makronla Paşinyanın bir siyasi klubun üzvləri olmasıdır. Üçüncü faktor isə Rusiyanın regionda hərbi-siyasi təsirlərini azaltmaqdır, amma bütün bunlara görə Azərbaycana haqsızlıq etmək, ittihamlar səsləndirmək ədalətsizlikdir. Fransa Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü tanıdığını rəsmən bəyan edir, amma sonra Qarabağa “hücum olub” cəfəngiyyatı səsləndirir. Biz öz torpaqlarımıza necə hücum edə bilərik? Əksinə, ərazilərimizə hücum edən terrorçuları zərərsizləşdirmişik. Ona görə heç bu qədər ermənilik etmir. Makron administrasiyası Azərbaycana açıq düşmənçilik elan edib. Və getdikcə daha da sərtləşdirir. Amma bu ittihamların heç biri reallığı əks etdirmir. Biz tədbirləri ən yüksək səviyyədə təşkil etməklə cavab veririk. COP29 konfransı da bu cəhətdən Fransaya bir cavab olacaq. Yelisey Sarayı qərəzini nə qədər davam etdirəcəksə, bir o qədər də itirmiş olacaq. Azərbaycan Fransa ilə münasibətlərdə həmişə səmimi olub, iki-tərəfli əlaqələr inkişaf edib, müxtəlif sahələrdə əməkdaşlıq mövcuddur. Ancaq Makron özünü Ermənistanın prezidenti kimi aparır və bu da bir neçə siyasi səbəblə izah oluna bilər”.

“Müstəqil Həmkarlar” İctimai Birliyinin həmtəsisçisi Fuad Əliyev Makron iqtidarda olduğu müddətdə Fransanın Azərbaycandan əl çəkməyəcəyini söylədi. Onun fikrincə, BMT-nin konfransı yaxınlaşdıqca bu ölkədən yeni-yeni bəyanatlar gələcək: “Azərbaycan lazımı cavab verir. Bakıda “neokolonializm” mövzusunda müzakirələr, Fransanın müstəmləkəsi olan ada ölkələrinin nümayəndələrinin çıxışları, prezidentin bəyanatları Parisə bir mesaj olmalıdır. Bu dövlə-

tin rəhbərliyi bilməlidir ki, Azərbaycanla münasibətləri korlaması Ermənistanı fayda vermir. Bu gün Paşinyanın demədiklərini Makron dilə gətirir. İrəvan sülhdən danışır, Paris hərbdən. O baxımdan biz hər-tərəfli bir hücumla üzbəüz qalmışıq və təlimat mərkəzi Fransadır. Yeni Avropa Birliyinin, Avropa Parlamentinin, Avropa Şurasının atdığı böhtanların si-farışı Makron administrasiya-sından gəlir”.

Hüquq müdafiəçisi əlavə etdi ki, Fransadakı azərbaycanlılar aktiv olmalıdırlar: “Bizim soydaşlarımız aksiyalar keçirməli, Fransanın bu siyasətinə etiraz bildirməlidirlər. Heyf ki, biz bunu görə bilmirik. Başa düşə bilmirəm, on-lar çəkirlər, ya səbəb nədir... Fakt bir düşmənçilik nümayiş etdirilir və Fransada yaşayan azərbaycanlılar da ayağa qalxmalıdırlar. Bu ölkə bizə si-yasi həmlələr edir, qətnamələr açıqlanır. Biz bu gücə təslim olmamalıyıq. Əminəm ki, COP29 keçirildiyi iki həftə ərzində Fransa dayanmayacaq. Hətta tədbirin boykotu üçün dəridən-qabıqdan çıxırlar. Amma dərk eləmirlər ki, konfrans BMT-yə aiddir, Bakı ev sahibliyi edir. Yeni bizim tədbirimiz deyil axı. O Fransa ki BMT Təhlükəsizlik Şurası-nın 5 daimi üzvündən biridir. Bu dərəcədə bir absurd və qə-rəzli yanaşma var. O mənada biz daha kompleks addımlar atmalı və Fransanın hərəkət-lərini ifşa etməliyik”.

□ **Emil SALAMOĞLU,**
 “Yeni Müsavat”

Bakı və Moskva rəsmiləri vaxtaşırı Avropa İttifaqının (Aİ) Ermənistandakı sərhəd monitoring missiyasının “regionda sabitliyə töhfə vermədiyini” və onun geri çəkilməsini tələb edərək “casusluq fəaliyyəti ilə məşğul olduğunu” bildiriblər. Regionda sabitliyə və Ermənistanla Azərbaycan arasında etimada töhfə vermək üçün fəaliyyətə başladığını elan edən missiya ötən müddət ərzində qarşısına qoyduğu heç bir hədəfə çatmayıb, əksinə, etimadın yaranmasında əngəl, sərti sərhəddə hərbi təxribatlar üçün katalizator rolunu oynayır.

Avropa İttifaqının mülki missiyası 2022-ci ilin oktyabrında iki aylıq müvəqqəti missiya adı ilə regiona gəldi. Amma bir müddət sonra sərti sərhəddə mandatını və missiya üzvlərinin sayını özbaşına artırmaq yolu tutdu. 2023-cü ilin dekabrında Avropa İttifaqı Xarici İşlər Şurası Ermənistan-Azərbaycan sərhədində yerləşdirilən “mülki missiyasını gücləndirmək məqsədilə” oradakı əməkdaşların sayını 138-dən 209 nəfərə artırmaq barədə razılığa gəlməsi məhz bu siyasətin bir elementi idi. Digər tərəfdən, mülki missiya adı altında Avropa İttifaqı regiona ayrı-ayrı Qərb ölkələrinin keçmiş hərbiçilərini, xüsusi xidmət orqanlarının əməkdaşlarını yerləşdirdiyi daha şübhə doğurmur.

Son olaraq Danimarkanın Milli Polis Departamentinin əməkdaşlarından ibarət qrup da sərhədboyu ərazidə patrul fəaliyyətinə cəlb olunub. Göründüyü kimi, bölgə ilə əlaqəsi olmayan Danimarka belə bu prosesə cəlb olunur və missiyanın tərkibi yenə genişləndirilir.

Prezident İlham Əliyev Belçika Krallığının yeni təyin olunmuş fövqəladə və səlahiyyətli səfiri Julen de Freponun etimadnaməsini qəbul edərkən də bu barədə danışmış. İlham Əliyev vurğulayıb ki, Azərbaycan-Avropa İttifaqı münasibətlərində etimadsızlıq yaradan məsələlərdən biri də sərhəddə dırnaqarası “Avropa müşahidəçilər missiyasının” müddətinin Azərbaycanın razılığı olmadan uzadılmasıdır: “2022-ci ilin oktyabrında Praqada Azərbaycan ona razılıq vermişdi ki, bu missiya 2 ay orada qalsın və istefaya çıxmış məhdud sayda hərbi zabitlərdən ibarət olsun. Lakin bu missiyanın müddəti uzadıldıqda bizimlə heç kim məsləhətləşmədi. İndi də əlavə müddətə uzadılması istiqamətində müzakirələr aparılır. Missiya üzvlərinin davranışı, necə deyirlər, “binokl diplomatiyası” heç cür qəbul edilməz və hər hansı bir normal siyasi mədəniyyət standartlarından kənar idi”. Dövlət başçısı bildirib ki, Avropa İttifaqı ilə təmaslarda bu məsələ qaldırılacaq.

İrəvanda isə əksinə, bu mandatın uzadılmasının zəruriliyindən danışırırlar. Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin Baş Qərargah rəisi Kərim Vəliyev

Qərb kəşfiyyatı daha iki il sərhədimizdə - Prezidentdən sərt xəbərdarlıq

Avropa İttifaqının Ermənistanla sərhəddə yerləşən yarımhərbi missiyası tərkibini genişləndirir, hətta Danimarka polisi də qoşuldu; dövlət başçısının “binokl diplomatiyası” haqda mesajları nəyə hesablanıb?; hərbi və siyasi ekspertlər gizlinləri açdı

NATO-nun hərbi qərargahının rəhbəri general Yanuş Adamçakla Bakıda görüşdə Avropa missiyası birliyinin “regiondakı vəziyyəti gərginləşdirdiyini” və “sərhəddən geri çəkilməli olduğunu” bildirdi.

Qeyd edək ki, Aİ missiyasının mandatının bitməsinə dörd ay qalıb. Bununla belə, Ermənistanla Avropa İttifaqı arasında müqavilədə qeyd olunur ki, müşahidəçilərin (və ya kəşfiyyatçıların) mandatı daha iki il müddətinə uzadıla bilər.

Ermənistan parlamentinin Xarici Əlaqələr Komissiyasının sədri Sarkis Xandanyan “AzadlıqRadiosu”na müsahibəsində qeyd edib ki, missiyanın mandatının uzadılması gözlənilir. Xandanyanın sözlərinə görə, “bu missiyanın fəaliyyəti Ermənistanla Avropa İttifaqı arasında ikitərəfli münasibətlər çərçivəsində tənzimləndiyindən üçüncü tərəflər bu prosesə müdaxilə edə bilməz”. Bu isə o deməkdir ki, Ermənistan ərazisində Azərbaycana qarşı pladsarm yaradan Aİ missiyası regionun digər ölkələrinə də təhlükə yaradan hərbi və casusluq fəaliyyəti ilə məşğul olmaqla davam etməkdə israrlıdır. Qeyd edək ki, bu missiyanın “kəşfiyyat fəaliyyəti” barədə Rusiya da bəyanatlar verib, İran isə ara-sıra İrəvana bu barədə eyham vurmaqla kifayətlənib.

“Hələlik bu hərəkətlərə Rusiya bəyanat verməklə məhdudlaşır. İran da vaxtaşırı eyham vurur. Yəni Rusiya və İran bu məsələdə bizimlə eyni fikirdə görünərsə də, adekvat reaksiya vermirlər. Ona görə də Ermənistan və Avropa Birliyi təxribatçı qrupun fəaliyyətini genişləndirir”. Bu sözləri “Yeni Müsavat”a professor Qabil Hüseynli deyib.

Aİ-nin yarımhərbi missiyasının tərkibində Kanadanın da olduğunu vurğulayan Q. Hüseynli yada saldı ki, Kanada Avropa İttifaqına daxil deyil: “Bu missiyaya Danimarkanın qoşulması istehza doğurur. Danimarka heç bilmir ki, bizim coğrafiyanın siyasi problemləri nədən ibarətdir. Görünür ki, Fransa Avropa Birliyi ölkələrini idarə edir. Bu missiya Makronun kəşfiyyat xarakteri daşıyan hiyləgər planıdır. Ermənistan sərhədlərin dəqiqləşməsi ilə bağlı real addımlar atmaq əvə-

zine sərhəddə bu qüvvələri yerləşdirməklə prosesə tünd rəng qatmağa davam edir. Ötən həftə avropalı müşahidəçilərlə erməni hərbiçilərin keçmiş Laçın koridorunu birgə izləməsi də anlaşılan deyildi. Əvvəla, özbaşınalıqdır, ikincisi, nə axtarırlar, belli deyil...”

Professor hesab edir ki, mülki missiya adı ilə regiona gələn güclərin iki hədəfi var: “Birincisi, Rusiyanın Ermənistanda təsirlərini azaltmaq, ikincisi, kəşfiyyat hərəkətləri. Onlar bölgəni öyrənməyə çalışırlar. Ancaq Rusiyanı Ermənistanda sıxışdırmaq siyasətində yanılırlar. Hətta sayca 2 min nəfər olsalar belə, nəticə dəyişmir. Hazırda Ermənistan sərhədləri rus hərbiçiləri tərəfindən mühafizə edilir”.

Hərbi ekspert Ramil Məmmədli isə bildirdi ki, “binokl diplomatiyası” Qərbin Ermənistan üzərindən Cənubi Qafqazda mövcudluq siyasətidir. Onun sözlərinə görə, bu missiya kəşfiyyat xarakterli fəaliyyət göstərsə belə, nəticəsi uğurlu ola bilməz: “Avropa Birliyi guya patrul xidməti həyata keçirir. Bura Suriya deyil, hər hansı aktiv münaqişə, hərbi əməliyyatlar aparılmır... O halda patrul xidmətinə nə ehtiyac var? Sadəcə, görün Ermənistan nə dərəcədə özünə hörmət qoymayan dövlətdir ki, ərazisində ayrı-ayrı qüvvələr “at oynadır”, sərhədləri poliqona çevrilib. Ermənistan sərhədlərində 1992-ci ildən həm

rus hərbiçiləri var, həm də avropalı “revizor”lar. Paşinyan, faktiki olaraq, ərazilərini poliqon edib. Hazırda bir-birinə Ukrayna böhranına görə düşmən kəsilən tərəflər Ermənistanda üz-üzədir. Bu, təhlükəli siyasətdir və Nikol Rusiya ilə belə çox oynaya bilməyəcək”.

Hərbi analitik istisna etmir ki, Aİ hərbi blok olmasa da, bu missiya ilə son məqsəd Ermənistanda Fransa, yaxud ABŞ-ın hərbi bazasını yerləşdirməkdir: “Çünki Paşinyan təhlükəsizlik sahəsində yeni müttəfiqlər axtarır. Bugünlərdə Təhlükəsizlik Şurasının katibi Qriqoryan NATO qərargahında görüşlər keçirib. Belə xəbərlər sızdırıldı ki, Qriqoryan Alyansdan təhlükəsizlik zəmanəti istəyib. Hətta bu azmış kimi, daha güclü silahlanma və Azərbaycana yeni hücumlar üçün dəstək xahiş edib. Bu baxımdan Ermənistan başından böyük siyasi oyunların girdəbindədir və İrəvanın hərbi-siyasi cəhətdən strateji hərəkətləri əslində rabitəsiz, qeyri-müəyyən, bölgədə eskalasiya risklərini artıran hərəkətlərdir. Düşünürəm ki, sülh sazişinin imzalanmasına hazır olduğunu deyən tərəf öncə sərhəddən avropalı müşahidəçiləri yığışdırmalıdır. Əgər döyüş yoxdursa, danışıqlar davam edərsə, İrəvan sülh mətninin 13 bəndinin razılaşdırıldığını bildirirsə, o zaman Avropa İttifaqının bu missiyası sərhəddə nəyi müşahidə edir?”

□ **Emil SALAMOĞLU,**
“Yeni Müsavat”

Avropa İttifaqının hədəfləri nədir?

Bir aydan da qısa müddət sonra 200-ə yaxın ölkə BMT-nin növbəti iqlim konfransında bir araya gələcək. Avropa İttifaqı (Aİ) konfransda təmsil etmək istədiyi konkret hədəfləri artıq müəyyənləşdirib. İttifaq global istiləşməni məhdudlaşdırmağa yönəlmiş 1,5 dərəcə hədəfinə nail olmaq üçün Dünya İqlim Konfransında fəal iştirak etmək istəyir.

Teleqraf.com xəbər verir ki, bu barədə Almanianın “Tagesschau” xəbər xidmətinin sayında dərc olunan məqalədə bildirilib.

Məqalədə qeyd olunub ki, Avropa İttifaqına üzv ölkələrin ətraf mühit məsələlərindən məsul nazirləri Lüksemburqda keçirilən görüşdə bu barədə razılığa gəliblər. Bu məqsədlə digər məsələlərlə yanaşı, 2025-ci ildə təqdim olunacaq milli iqlim planlarında daha çox cəhd göstərilməlidir. Müzakirələrin başa çatmasından sonra Avropa İttifaqının yaydığı açıqlamada qeyd olunub: “Global istiləşmənin 1,5 dərəcəyə qədər məhdudlaşdırılması başda böyük iqtisadiyyatlar olmaqla, bütün ölkələrdən kollektiv səylər və daha sıx fəaliyyət göstərməyi tələb edir”.

Həmçinin qeyd olunub ki, nüvə enerjisinin rolu da müzakirələrin diqqət mərkəzindədir. Fransa və bir sıra digər Avropa İttifaqı ölkələri iqlim məqsədlərinə çatmaq üçün nüvə enerjisine əsaslanır. Almaniya isə bərpaolunan enerji mənbələrini daha çox təşviq etmək istəyir.

Yazıda qeyd edilib ki, əvvəlki iqlim maliyyələşməsi hədəfi 2009-cu ildə sənayeləşmiş ölkələr tərəfindən qəbul olunmuşdu. O, inkişaf etməkdə olan ölkələrdə ətraf mühitin qorunması və iqlim dəyişikliyinə uyğunlaşma üçün 2020-ci ildən etibarən hər il 100 milyard ABŞ dolları məbləğində vəsaitin toplanmasını qarşıya məqsəd qoymuşdu. Hədəf 2015-ci ildə Paris İqlim Konfransında təsdiqləndi və 2025-ci ilədək uzadıldı. 2022-ci ildə ilk dəfə 100 milyard dollar hədəfinə nail olundu. Ancaq indi əsl sual 2025-ci ildən sonra nə olacağıdır.

Məqalədə həmçinin vurğulanıb ki, noyabrın 11-dən 22-dək COP29-a ev sahibliyi edəcək Azərbaycan Avropa İttifaqı ölkələri üçün mühüm enerji tədarükçüsüdür.

Tələbə təqaüdləri artırılacaq

Azərbaycanda minimum əmək haqqı və pensiyaların, eləcə də bir sıra müavinətlərin artırılması məsələsi gündəmədir. Bunlarla yanaşı, tələbə təqaüdlərinin artırılacağı barədə də xəbərlər yayılıb. Azərbaycanda tələbələr təqaüdləri sonuncu dəfə 2023-cü ilin əvvəlində artırılıb.

Məsələ ilə bağlı Modern.az-a danışan Milli Məclisin Əmək və sosial siyasət komitəsinin üzvü Vüqar Bayramov bildirib ki, bu istiqamətdə hansı addımların atılacağı məhz Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi tərəfindən təkliflərin hazırlanıb təqdim olunmasından sonra məlum olacaq.

Xatırladaq ki, hazırda Azərbaycanda tələbə təqaüdləri aşağıdakı kimidir:

1. Doktorantura pilləsi üzrə:
 - elmlər doktoru hazırlığı üzrə doktorantlara - 400 (dörd yüz) manat;
 - fəlsəfə doktoru hazırlığı üzrə doktorantlara - 240 (iki yüz qırx) manat.
2. Ali təhsil müəssisələrində və Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasında:
 - magistratura səviyyəsi üzrə:
 - akademik göstəriciləri 91-100 bal olan tələbələrə - 195 (yüz doxsan beş) manat;
 - akademik göstəriciləri 71-100 bal olan tələbələrə - 160 (yüz altmış) manat;
 - akademik göstəriciləri 51-100 bal olan tələbələrə - 110 (yüz on) manat;
 - bakalavriat səviyyəsi üzrə:
 - akademik göstəriciləri 91-100 bal olan tələbələrə - 175 (yüz yetmiş beş) manat;
 - akademik göstəriciləri 71-100 bal olan tələbələrə - 145 (yüz qırx beş) manat;
 - akademik göstəriciləri 51-100 bal olan tələbələrə - 100 (bir yüz) manat.
3. Orta ixtisas təhsil müəssisələrində:
 - akademik göstəriciləri 91-100 bal olan tələbələrə - 100 (bir yüz) manat;
 - akademik göstəriciləri 71-100 bal olan tələbələrə - 80 (səksən) manat;
 - akademik göstəriciləri 51-100 bal olan tələbələrə - 66 (altmış altı) manat.

Ötən ay "Azərbaycan Televiziya və Radio Verilişləri" QSC sədrinin köməkçisi, Xüsusi layihələr departamentinin rəhbəri Həmid Əsədovun 2 yaşlı qızının uşaq bağçasında ölməsi bağçalarda dəyər (təbiiyyət) probleminin nə qədər ciddi olduğunu göstərdi.

Oktyabrın 19-20-də ilk dəfə məktəbəqədər təhsil müəssisələrində pedaqoji fəaliyyətə məşğul olan tərbiyəçi-müəllim və metodistlərin peşəkarlıq səviyyəsinin və peşə yararlılığının yoxlanılması üçün diaqnostik qiymətləndirilməsi həyata keçiriləcək. Prosesin test imtahanı mərhələsi respublikanın müxtəlif şəhər və rayonları üzrə 28 imtahan mərkəzində təşkil olunacaq və 13 000-ə yaxın tərbiyəçi-müəllimin iştirakı nəzərdə tutulur.

Mövzu ilə bağlı Modern.az-a danışan Elm və Təhsil Nazirliyi yanında İctimai Şüaranın üzvü Rəşid Dünyamaliyev bildirib ki, bu proses axır-əvvəl olmalı idi: "Keçən il bununla bağlı araşdırma aparılmışdı. Uşaq bağçalarında bütün işçi heyətin sənədləri yoxlanılan zaman məlum oldu ki, 6 min nəfərə yaxın müəllim bağçada işləməyinə baxmayaraq, məktəbəqədər təhsil üzrə oxumayıb. Onlar müxtəlif ixtisasları bitirənlər də, bu sahədə çalışırlar. 800 nəfərə yaxın tərbiyəçinin isə bağçada işlə-

mək icazəsinin olmadığı ortaya çıxdı. Belə neqativ hallar zamanla bağça sektorunda üst-üstə yığılıb qalıb. Bu məsələ ilə bağlı iş görmək lazımdır. Onlar kənarlaşdırılmalıdır ki, övladlarımızın təhsilinə zərər vurmasınlar və zamanla özlərinə uyğun sahəyə yönəlsinlər. Vaxtilə məktəbəqədər təhsilə önəm verilmədiyindən sahə ilə əlaqəsi olmayan insanlar buraya doluşublar".

R.Dünyamaliyevin sözlərinə görə, məktəbəqədər təhsil müəssisələrində fəaliyyət göstərən 12 min civarında müəllimin 7 minə yaxını məktəbəqədər təhsilin nə olduğunu bilmir: "Onlar elə bilir ki, uşağı yedizdir-din, yatızdır-din, nəzarət etdin - bunlar məktəbəqədər təhsil oldu. Ona görə də diaqnostika vacibdir, hətta gecikmiş addımdır. Bağçalar 3 ildir Elm və Təhsil Nazirliyinin tabeliyinə verilib, bu addım daha əvvəldən atılmalı idi".

Mövzu ilə bağlı təhsil eksperti Kamran Əsədov "Yeni Müsavat"a danışib. Ekspert qeyd edib ki, mək-

Bağça uşaqlarının böyük dərnləri - şok faktlar

6 min nəfərə yaxın müəllim məktəbəqədər təhsil üzrə oxumayıb, 800 nəfərə yaxın tərbiyəçinin isə kiçik yaşlılarla işləmək icazəsinin olmadığı ortaya çıxıb

təbəqədər təhsil müəssisələri hər bir ölkənin təhsil sisteminə mühüm rol oynayır, lakin uzun müddətdir ki, Azərbaycanda uşaq bağçalarında ciddi problemlər müşahidə olunur:

"Bağçalarda uşaqların ən erkən yaşlarında inkişaf etdirilməsi, təlim-tərbiyə prosesinə uyğunlaşdırılması və gələcəkdə daha kompleks təhsil mərhələlərinə hazırlanması təmin edilir. Lakin Azərbaycanda uşaq bağçalarının vəziyyəti uzun müddət ciddi problemlərlə üzləşib. Bu sahədə əsas məsələlərdən biri təhsil müəssisələrində çalışan tərbiyəçi-müəllimlərin peşəkar hazırlığı və tədris keyfiyyəti ilə bağlıdır. 2021-ci ildən məktəbəqədər təhsil müəssisələri Elm və Təhsil Nazirliyinin tabeliyinə verilsə də, hələ də bir çox problemlər həllini tapmamış qalır.

Azərbaycanda bağçaların idarə olunması ilə bağlı ciddi problemlər on illərdir yığılıb qalıb. 2010-2021-ci illərdə uşaq bağçalarının icra hakimiyyətlərinin tabeliyində qalması səbəbilə bu sahədə heç bir irəliləyiş müşahidə olunmayıb. İcra hakimiyyətlərinin təhsil sahəsində kifayət qədər təcrübəsinin olmaması və bağçaların bir çox hallarda formal yanaşmaların qurbanı olması məktəbəqədər təhsildə ciddi böhranlara gətirib çıxardı. Bu dövr ərzində bağçalar yalnız fiziki məkan kimi fəaliyyət göstərir, təlim-tərbiyə prosesi isə peşəkar standartlara uyğun olaraq qurulmurdu. Bunun ən bariz göstəricisi kimi, bu gün məktəbəqə-

dər təhsil müəssisələrində çalışan 12 min müəllimin 7 minə yaxınının məktəbəqədər təhsilin tələblərinə uyğun olaraq hazırlıqlı olmaması faktını göstərmək olar.

Elm və Təhsil Nazirliyinin 2021-ci ildə bağçaları öz tabeliyinə qaytarması mühüm addım kimi qiymətləndirilsə də, bu prosesin uzun illərdir mövcud olan problemləri tamamilə aradan qaldırmaq üçün kifayət etmədiyi görünür. Diaqnostik qiymətləndirmə prosesinin başlanması isə bu problemləri müəyyənləşdirib aradan qaldırmaq üçün bir başlanğıc nöqtəsi kimi qəbul edilə bilər. Məsələn, keçən il aparılmış araşdırma zamanı məlum oldu ki, bağçalarda işləyən 6 minə yaxın tərbiyəçi-müəllim məktəbəqədər təhsil üzrə xüsusi təhsil almayıb. Bu şəxslər müxtəlif ixtisaslar üzrə ali təhsil almış, lakin məktəbəqədər təhsilin prinsipləri barədə anlayışları yoxdur. Bu isə öz növbəsində uşaqların təlim və tərbiyəsinin keyfiyyətinə birbaşa mənfi təsir göstərir.

Bəzi hallarda tərbiyəçi-müəllimlər arasında uşaq bağçasında işləmək üçün zəruri icazə sənədlərinin olmaması halları da müşahidə olunur. Araşdırmalara əsasən, təxminən 800 nəfərə yaxın tərbiyəçinin bağçada işləmək üçün icazəsi belə yoxdur. Bu hallar bağçalarda çalışan müəllim heyətinin həm peşə hazırlığı baxımından, həm də hüquqi sənədləşmə baxımından nəzarətsiz qaldığını göstərir. Əgər uşaq bağçaları ən vacib təhsil müəssisələrindən biri kimi qəbul olunursa, ora-

da çalışan müəllim və tərbiyəçilərin də ciddi şəkildə nəzarətə və təkmilləşdirməyə ehtiyacı var".

Kamran Əsədov beynəlxalq təcrübədə məktəbəqədər təhsilin necə tənzimləndiyini də qeyd edib: "Məsələn, Finlandiya və İsveç kimi ölkələrdə məktəbəqədər təhsil müəssisələrində çalışan tərbiyəçilərin çox yüksək səviyyədə ixtisaslaşması tələb olunur. Tərbiyəçilər yalnız bu sahə üzrə ixtisaslaşmış ali təhsilli müəssisələrdən seçilir və onların təlim-tərbiyə prosesindəki rolu çox yüksək qiymətləndirilir. Finlandiya məktəbəqədər təhsil müəssisələrində hər bir uşaq üçün fərdi inkişaf planı hazırlanır və tərbiyəçilər uşaqların sosial, emosional və kognitiv bacarıqlarını inkişaf etdirmək üçün müvafiq təlimlər keçirirlər. İsveçdə isə tərbiyəçilər üçün davamlı olaraq ixtisaslaşdırma kursları və peşəkar inkişaf proqramları təşkil olunur. Bu sistem uşaqların ən erkən yaşlarda keyfiyyətli təhsil almasını və gələcəkdə təhsil pillələrində daha yaxşı nəticələr göstərməsini təmin edir.

Azərbaycanda bu cür yüksək standartlara uyğunlaşmaq üçün atılmalı addımlar mövcuddur".

Ekspert bildirir ki, vəziyyətdən çıxış yolu olaraq ilk növbədə məktəbəqədər təhsil müəssisələrində çalışan bütün tərbiyəçilərin ixtisasları yoxlanmalı və ixtisasına uyğun olmayan şəxslər bu sahədən kənarlaşdırılmalıdır: "Hər bir tərbiyəçinin məktəbəqədər təhsil üzrə ali təhsil alması və bu sa-

hədə professional təlimlərə cəlb olunması vacibdir. Bundan başqa, tərbiyəçilərin iş keyfiyyətini və pedaqoji bacarıqlarını artırmaq məqsədilə davamlı olaraq ixtisaslandırma kursları təşkil edilməlidir. Elm və Təhsil Nazirliyinin bu sahəyə nəzarət funksiyası gücləndirilməli, bağçaların fəaliyyətinin keyfiyyəti mütəmadi olaraq monitorinq edilməlidir.

Həmçinin, məktəbəqədər təhsilə dövlət tərəfindən daha çox sərmayə yatırılması və bağçaların maddi-texniki bazasının təkmilləşdirilməsi də vacibdir. Dünya təcrübəsinə əsaslanaraq, məktəbəqədər təhsil müəssisələrində tədris proqramlarının müasir metodlar əsasında yenidən qurulması, uşaq psixologiyası və inkişafına əsaslanan fərdi tədris modellərinin tətbiqi nəzərdə tutulmalıdır. Bu tədbirlər, bir tərəfdən, məktəbəqədər təhsilin keyfiyyətini artıracaq, digər tərəfdən isə gələcək nəsillərin sağlam və hərtərəfli inkişafını təmin edəcək.

Bir daha qeyd edirəm, məktəbəqədər təhsil cəmiyyətdə uşaqların gələcəyinin qurulmasında əsas mərhələlərdən biridir. Azərbaycanda məktəbəqədər təhsil müəssisələrinin qarşısında duran problemlərin həlli üçün sistemli və davamlı islahatlar zəruridir. Tərbiyəçilərin peşəkarlıq səviyyəsinin artırılması və məktəbəqədər təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsi istiqamətində atılacaq hər bir addım gələcəyimizə qoyulan sərmayə olacaq".

□ **Xalidə GƏRAY,**
"Yeni Müsavat"

Ermenistan hakimiyyəti “sülhməramlı” libasa büründüyü halda, davamlı şəkildə sülhə maneələr yaratmaqdadır. Bu ölkənin silahlanmaya böyük miqdarda vəsait ayırması, şərti sərhədlər boyunca hərbi kontingent və ağır texnika, artilleriya qurğuları, digər silahlar yerləşdirməsi nəinki sülhə aparmır, hətta növbəti eskalasiyaya hazırlıq məqsədi daşıyır.

Bütün bu təxribatçı addımların fonunda Nikol Paşinyanın və komanda üzvlərinin vaxtaşırı Azərbaycanla sülhə hazır olmaları barədə növbəti bəyanatlar səsləndirməsi absurddur. Üstəlik, Avropa İttifaqının Ermənistanı “mülki” adında, əslində isə hərbi-casus şəbəkəsinin sayının artırılması, həmçinin Danimarkanın hesabına üzv ölkələr baxımından sıralarının genişləndirilməsi sülhü pozmaq niyyətindən qaynaqlanır.

“Moskvada Azərbaycan, Rusiya və Ermənistan liderləri arasında gizli görüş keçirilib”. “Yeni Müsavat” bildirir ki, belə bir iddia ilə Ermənistanın “Qraparak” nəşri çıxış edib.

Qəzetin iddiasına görə, gizli görüş oktyabrın 8-də səhər saatlarında baş tutub və bu haqda ictimaiyyətə məlumat verilməyib: “BRICS-in Kazanda keçiriləcək sammitində üçtərəfli görüş keçiriləcək. Moskvadakı gizli görüş buna hazırlıq məqsədi daşıyıb. Kazanda açıq şəkildə davam etdiriləcəyi ilə bağlı razılığa gəldiyi haqda məlumatlar var”.

Qeyd edək ki, MDB sammitindən reportaj “Moskva. Kreml. Putin” müəllif proqramının hazırlayan Pavel Zarubinin çekdiyi bir qısa süjetdə Putinin görüşdən əvvəl Paşinyanla oturub ikilikdə söhbət etdiyi görünür. Sonra isə digər prezidentlər də oraya gəlirlər. Bununla yanaşı, qeyd olunur ki, Rusiya cari il ərzində Azərbaycan və Ermənistan arasında sülh müqaviləsinin razılaşdırılmasında olduqca maraqlıdır. Bu mənada Kazanda müəyyən yeniliklərin olması istisna olunmur. Məsələ ilə bağlı “Vesti Kavkaza” nəşri yazır: “Moskvada keçirilən MDB dövlət başçıları sammiti daha çox Birliyin iki üzvü - Azərbaycan və Ermənistan arasında münasibətlərin nizamlanmasına həsr olunub. Məhz bu respublikaların rəhbərləri ilə Rusiya prezidenti Vladimir Putin Kremlə ayrıca görüşlər keçirdi”.

Yeri gəlmişkən, oktyabrın 22-24-də Kazanda BRICS-in dövlət və hökumət başçıları arasında geniş tərkibdə ilk sammiti olacaq. Sammitdə 20 min iştirakçı olacaq. Tədbirdə həmçinin jurnalistlərin, ekspertlərin də iştirakı nəzərdə tutulur. Putinin

Moskvada gizli razılaşma və Kazanda üçtərəfli görüş iddiası

Ekspertlər BRICS sammitində sülh müqaviləsi yox, hər hansı çərçivə anlaşmasının imzalanacağını, yaxud da indiyədək razılaşdırılan maddələrin paraflanacağını istisna etmirlər

sözlərinə görə, Kazanda BRICS-ə üzv ölkələrin hərtərəfli tərəfdaşlığının daha da inkişaf etdirilməsi perspektivlərini əsaslı şəkildə müzakirə etmək, həmçinin müxtəlif sektorlar və əməkdaşlıq sahələri üzrə sazişlər paketini təsdiqləmək planlaşdırılır. Rusiya prezidentinin köməkçisi Yuri Uşakovun sözlərinə görə, Rusiya BRICS üzvlərini informasiya təhlükəsizliyi üzrə əməkdaşlıq memorandumu bağlamağa və “Süni intellekt sahəsində Etika Kodeksi”ni imzalamağa dəvət edəcək. Moskva korrupsiyaya qarşı mübarizə, gömrük və antiinhisar sahələrində, davamlı inkişaf, iqlim və enerji sahələrində iş üzrə əməkdaşlığı gücləndirmək niyyətindədir. Üstəlik, iqlim məqsədləri üzv dövlətlərin iqtisadi inkişafına mane olmamalıdır. Enerji keçid yolunu seçərkən hər bir ölkə milli prioritetlərə diqqət yetirməlidir.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 14-də Belçika Krallığının ölkəmizdə yeni təyin olunmuş fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Julyen de Freponun etimadnaməsini qəbul edərkən bir sıra vacib məsələləri Avropa İttifaqının üzv ölkəsinin diplomatinin nəzərinə çatdırıb. Prezident bildirib ki, Brüssel Ermənistanla Azərbaycan arasında Avropa İttifaqı Şurasının Prezidenti Şarl Mişelin dəstəyi ilə danışıqların uğurla keçirildiyi bir məkən olub və həqiqətən orada mühüm irəliləyişə nail

olunub. “Lakin əfsus ki, Ermənistan tərəfi Brüssel prosesi adlanan bu prosesi davam etdirməmək qərarına gəldi. Ancaq hər bir halda bu, çox yaxşı nəticə və təcrübə verən müsbət proses idi”. Prezident İlham Əliyev qeyd edib ki, hazırkı şəraitdə daha çox diqqət ikitərəfli müstəviyə cəmlənib. Dövlətimizin başçısı vurğulayıb ki, sülh müqaviləsinin bütün bəndləri eyni dəyərə malikdir, birini digərindən ayırmaq olmaz. Prezident İlham Əliyev bu baxımdan Ermənistan hökumətinin “bu vaxtdakı nə barədə razılaşdırılıbsa, ona imza atılsın, razılaşdırılmamış müddəalar növbəti mərhələlərə saxlanılsın” qəribə taktikası ilə tamamilə reallıqdan kənar hesab etdiyini bildirib və bu cür yanaşma presedentinin ona məlum olmadığını vurğulayıb. Dövlətimizin başçısı qeyd edib ki, torpaqlarımızın işğalı dövründə dırnaqarası “Madrid prosesi prinsipləri” mövcud idi və bunun qarşılıqlı razılaşdırılmış əsas müddəalarından biri də o idi ki, bütün məsələlər razılaşdırılmadan heç nə razılaşdırıla bilməz.

Sitat: “Bu, özəmənkı ATƏT-in Minsk Qrupu həmsədrlərinin, Ermənistanın və Azərbaycanın mövqeyi idi və biz bu mövqedə qalıyıq. Əfsuslar olsun ki, keçmiş Minsk Qrupunun bəzi üzvləri bununla bağlı öz mövqelərini dəyişdirdilər və Ermənistanın indiki qeyri-real taktikası ilə dəstəkləyirlər”. Prezident İlham Əliyev bildirib ki,

bir çox hallarda Ermənistan tərəfi bu təklifləri irəli sürməklə guya sülh istəyində olduqlarını nümayiş etdirirlər. Lakin onlar əvvəlcədən bilirlər ki, bu təkliflər qəbul oluna bilməz. Göründüyü kimi, dövlətimizin başçısının prinsipial mövqeyi dəyişməzdir və bu xatırlatmalar təkə Ermənistan üçün deyil, həm də ona havadarlıq edənlər və ermənilərdən maşa kimi yararlananlara da ünvanlanıb. Deməli, qarşıdakı tədbirdə görüş olaqsa da, Azərbaycanın diqqət etdiyi çərçivədən kənarda nələrsə baş verməyəcək. Dünyanın diqqətlə izlədiyi bir sammitdə üçtərəfli görüş, hətta hansısa razılaşma sənədinin imzalanması nə qədər gerçək ola bilər?

Deputat Sahib Aliyev “Yeni Müsavat”a açıqlamasında rəsmi Moskvada proseslərə yanaşması ilə bağlı diqqətcəkən fikirlər söylədi: “Açıq, mən fikirləşmirəm ki, Azərbaycanla Ermənistan arasında daşınmış sülhün yaranmasına yanaşmada Rusiyanın mövqeyi Qərbdən, yaxud da İrəndən fərqlidir. Sadəcə, regionda qarşıdurmanın qalması da haypərəstlik adı altında digərlərinin necə canfəşanlıq etdiklərini görüb, Rusiya seyrçiliyə üstünlük verir və beləliklə, Azərbaycanla da əlaqələri kəsməyir. Hazırda Rusiyanı ən çox maraqlandıran Zəngəzur dəhlizindən keçidin öz kontrolunda olmasıdır, vəsalam. Mümkündür ki, Rusi-

ya sərhədlərinin Ermənistanla İran arasındakı nəzarət-buraxılış məntəqəsindən çəkilməsinə razılıq da bu məqsədlə edilib. Yeni bununla həm də dəhlizə yanaşmada İranın mövqeyinin yumşaldılmasına çalışılıb. Ümumiyyətlə, bu fikirdəyəm ki, hayların Rusiya ilə bərabər Ermənistanın İran və Türkiyə ilə sərhədlərinin qorunmasına izn verilməsi də guya Moskvanın regionda mövqelərinin zəiflədilməsi təəssüratı yaratmaq üçün İrəvanla birgə oyunlarının davamıdır”.

S.Aliyev xatırlatdı ki,

növbəti dəfə açıqlama verməsi onu göstərir ki, ən azı növbəti danışıqlar Qaxaxistanda aparıla bilər”.

Politoloq Məhəmməd Əsədullazadənin fikrincə, MDB dövlət başçıları sammitində Azərbaycan, Rusiya və Ermənistan liderlərinin gizli görüşünün keçirilməsi mümkündür: “Məhz Nikol Paşinyan da İrəvanda çıxışında Rusiyanın FTX Sərhəd Xidmətinin Zəngəzur dəhlizinə nəzarət edəcəyini istisna etmədiyini qeyd etdi. Deməli, belə bir görüş keçirilib ki, razılıq əldə edilib. Hazırda rəsmi İrəvan

belə bir bəyanatın yanlış şərh edildiyini qeyd edir. Göründüyü kimi, Nikol Paşinyan hökuməti müstəqil deyil və Qərbdən verilən təzislərlə idarə edilir. Ermənistanın öz müstəqil mövqeyi yoxdur. BRICS sammiti çərçivəsində razılaşma əsasında yenidən gizli görüş keçilməsi varsa, Paşinyan prosesdən yayınacaq. Rusiya belə bir danışıqlarda və razılaşmada maraqlıdır. Düşünürəm ki, BRICS sammiti çərçivəsində hər hansı bir sənəd imzalanmayacaq. Çünki Ermənistan hökuməti buna hazır deyil”. **M.Əsədullazadənin sözlərinə görə, Rusiya çalışır ki, belə bir sammit fonunda sülhpərvər olduğunu dünyaya göstərsin:** “Amma Ermənistan buna getməyəcək. Nikol Paşinyanın BRICS sammitinə gedib-getməyəcəyi də dəqiq deyil. Ümumiyyətlə, proseslər elə müstəvidə inkişaf edir ki, yalnız Azərbaycanla Ermənistan arasında ikitərəfli danışıqların davam etdirilməsi əsasdır. Rusiyanın iki ölkə arasında sülh müqaviləsinin bağlanmasında vasitəçi kimi iştirakı Qərbin Ermənistanla ciddi təzyiqlərinə yol açar. Ona görə də bu sammitdə hər hansı bir sənəd imzalanması gözlənilmir. Yalnız Ermənistan bütün şərtləri yerinə yetirəndə sonra sülh müqaviləsinin bağlanması mümkün olaq”.

E.PAŞASOY,
“Yeni Müsavat”

“Ermənistanın havadarlarının strateji planları var” - Tofiq Zulfuqarov

“Vətən müharibəsindən sonra Ermənistanla Azərbaycan arasında yeganə bir sənəd - 10 noyabr 2020-ci ildə Üçtərəfli Birgə Bəyanat imzalanıb. Azərbaycanda və bir çox yerlərdə kapitulyasiya sənədi adlandırılan bu bəyanatda Ermənistan məğlub tərəf kimi üzərinə öhdəliklər götürüb. Bu öhdəliklərin bəziləri icra edilib, bir çoxu isə icra olunmadı. Azərbaycan məcbur olub onları özü icra etdi. Ancaq bəzi öhdəliklər hələ də qalıb. Azərbaycan müharibədən dərhal sonra haqlı olaraq təklif etdi ki, sülh sazişinin imzalanması istiqamətində danışıqlar başlasın. Rəsmi Bakı İrəvana beş prinsipdən ibarət təkliflərini göndərdi. Əslində bu beş prinsip BMT Nizamnaməsində olan bəndlərdir. Bunun əsasında sülh prosesi inkişaf etməlidir”.

Bunu politoloq Tofiq Zulfuqarov bildirib.

Onun sözlərinə görə, hazırda müzakirə olunan və “sülh müqaviləsi” adlandırılan sənəd əslində prinsiplər müqaviləsidir: “Bu, gələcək sülh prosesi üçün hüquqi və məntiqi çərçivə yaradan sənəddir. Sadəcə bir çərçivədir ki, bu çərçivə daxilində danışıqlar üçün istiqamətlər olsun. Ermənistanın havadarlarının strateji planları var. Onlar istəyirlər ki, hansısa sənədin imzalanmasına nail olsunlar və bu sənədi münafişinin bitməsi, sərhədlərin müəyyənləşməsi kimi qələmə vermək istəyirlər. Bundan sonra həmin havadarlar münafişini “Qarabağ ermənilərinin hüquqları” müstəvisinə keçirəcəklər. Təbii ki, Azərbaycan bunu yaxşı başa düşür. İlham Əliyev çıxışında bu istiqamətdəki təhlükələri açıq şəkildə bildirdi. Azərbaycan bu ssenariyə qarşı öz siyasi iradəsini ortaya qoyur və buna imkan verilməyəcək”.

“ABŞ və Qərb ölkələri Cənubi Qafqazda inkişaf etmiş, güclü, demokratik dövlətlərin olmasını istəməzlər. Onlara müstəqil, suveren, güclü dövlətlər deyil, onlardan asılı, əmrlərini sözsüz yerinə yetirən ölkələr və bu ölkələrin də başında duracaq siyasətçilər lazımdır”.

Bunu AZƏRTAC-a müsahibəsində gürcü politoloq Levan Mamaladze deyib.

Politoloq deyib ki, ABŞ və Qərbin Cənubi Qafqazda söz sahibi olmaq niyyəti tək-cə Gürcüstana təzyiq göstərməklə bitmir: “Onlar Azərbaycana da eyni cür təzyiq edirlər. Azərbaycanın torpaqları işğal altında olanda yalnız quru bəyanatlar verməklə kifayətlənən bu güclər öz torpaqlarını işğaldan azad etdikdən sonra yenidən əsl simalarını göstərməyə başladılar. Yeni bu gün Azərbaycan da sanksiyalara, təzyiqlərə məruz qalan ölkədir. Lakin Azərbaycan heç kime baş əymədən müstəqil siyasət yürüdü, inkişaf edir. Gürcüstan da bu yolu tutub, sübut etməyə çalışır ki, müstəqil dövlətdir və özü öz ayaqları üstündə durmağı bacarır”, - deyə o bildirib.

“ABŞ-da bir çox hakimiyyət nümayəndəsi daxili resurslarla, inkişafı, dayanıqlı maliyyə-iqtisadi sistemlə özünü təmin edə bilən güclü

və nüfuzlu dövlətləri sevmir. Çünki bu dövlətlər manipulyasiyaya və təzyiqlərə tabe olurlar. Məhz buna görə də güclü, özünə inamlı Azərbaycan Qərb qlobalçıları arasında ciddi narahatlıq yaradır. Bu səbəbdən də belə hücumlar baş verir”.

Bunu isə **Xəzər Strateji Araşdırmalar İnstitutunun baş direktoru İqor Korotçenko** bir sıra amerikalı kongresmenlərin Azərbaycanın əleyhinə müxtəlif sanksiyaya təşəbbüslərini Cebhe.info.az-a şərh edərkən belə deyib. Korotçenkonun fikrincə, bu cür təşəbbüslər nə birinci, nə də sonuncudur: “Azərbaycan üçün ən əsas dayanıqlı inkişaf yolunu saxlamaqdır ki, bu da hazırda Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında həyata keçirilir”. **Politoloq qeyd edib ki, bu gün Azərbaycan qlobal trendləri müəyyən edir:** “Bakıda Beynəlxalq İqlim Sammiti COP29-un keçirilməsi gözlənilir. Azərbaycan bəlkə də milyardlarla insanın diqqətini cəlb edən bir ölkə olacaq. Çünki qlobal istiləşmə ilə mübarizə, sivilizasiya və planetin gələcəyi hər bir insanı maraqlandırır. Bu dövrdə Bakı de-fakto dünyanın mərkəzi, dünya paytaxtı olacaq, orada aparıcı dünya liderləri,

Güclü Azərbaycan Qərbin “yuxusunu qaçırır” - səbəblər

Onlara Cənubi Qafqazda müstəqil, suveren, güclü dövlətlər deyil, asılı, əmrlərini sözsüz yerinə yetirən siyasətçilər lazımdır...

ekspertlər, analitiklər iştirak edəcək və son dərəcə əhəmiyyətli qərarlar qəbul olunacaq. Buna görə də Azərbaycanın daxili və xarici siyasətinin uğurları dostlarını sevindirir, düşmənləri isə qəzəbləndirir”.

“Azərbaycan bu gün ərəzi bütövlüyünü bərpa edib, regionda güclü dövlətə çevrilib”.

Bunu Milli Məclisin deputatı Mehriban Vəliyeva Modern.az-a deyib. Onun sözlərinə görə, Azərbaycanı seven dövlətlər də var, qəbul etməyən dövlətlər də:

“Xüsusilə də Qərbin, Amerika Birləşmiş Ştatlarının və Fransanın təzyiqini görürük. Azərbaycan sürətli inkişaf yolundadır. Ölkəmiz COP29 kimi böyük bir tədbir öncəsində dünyaya Qarabağ və Şərqi Zəngəzur tim-salında yaşıl enerji zonası təqdim edir. Ölkəmiz dünyaya pandemiya dövründə bir cür, bu gün isə başqa cür nümunədir. Qoşulmama Hərəkatında az inkişaf etmiş ölkələrə dəstək olmaq üçün çalışan Azərbaycan burada da nümunə idi. Təbii ki, bunlar Qərbi narahat edəcək. Qərb çalışacaq ki, Azərbaycanı gücdən salsın. Belə bir şəraitdə hamımızın qarşısında duran vəzifə milli təhlükəsizliyin təmin olunmasıdır”.

Qərb niyə Cənubi Qafqazda inkişaf etmiş dövlətlərin olmasını istəmir? Güclü Azərbaycan Qərbin niyə “yuxusunu qaçırır”?

Demokratik Maarifçilik Partiyasının sədri, deputat Elşən Musayev “Yeni Müsavat”a açıqlamasında Qərbin “ağalığ” etmək siyasətinin bəhrə verməyəcəyini bildirdi: “İlk öncə onu qeyd edim ki, Qərb uzun illər bütün dünyada, eyni zamanda bizim yerləşdiyimiz regionda “pambıqla baş kəsmək” siyasəti yürüdü və özünü həmişə ümumbəşəri dəyərlərin qoruyucusu kimi göstərsə də əslində ən böyük qanların, müharibələrin, toqquşmaların səbəbkarı olub. Üstəlik, bu münasibət

hamıya qarşı eyni qəddarlıqla, eyni ssenari ilə, eyni formatda sərgilənib. Elə ancaq yaxın keçmişə nəzər salmaq yetərlidir ki, bəzi faktlar və bəşəriyyət üçün qorxunc sayılan, dövlətləri, millətləri illər boyunca inkişafdan saxlayan tarixi epizodlar gözələrimiz önündən keçsin: “Narın-cı inqilablar” kimin təşəbbüsü idi? - Əlbəttə ki, Qərbin. “Ərəb baharı” necə? Təbii, o da Qərbin. Hazırda dünyanın dörd bir yanında münafişə ocaqlarını yaradan kimdir? - Birmənalı, Qərb! Mövcud Ukrayna kimin “əsər”idir? - Yəni də Qərbin!

Əlqərəz, nə “pislik daşı” görürsən və qaldırırsan, altından Qərb çıxır. Amma ağzlarını açanda bülbül kimi ötürülər ki, insan hüquq və azadlıqları elə getdi, demokratiya belə gəldi... Hamısı da yalandan.

İndi də gözlerini dikiblər Cənubi Qafqaza. Bir gün Azərbaycanı hədələyirlər, o biri gün Gürcüstanı. Ki, mənim qılıncımın altından keçin, mənə tabe olun, dünyanın ağsaqqalı kimi mənə qəbul edin, mən deyənle oturub-durun. Xeyir ola? Niyə? Nə səbəbə? Sən axı kimsən ki, tabeçilik göstərək? Sənə kim bu haqqı, ixtiyarı verib ki, ağılından və beynindən keçən hər kəsi öz vassalına çevirməyə çalışırsan? Sənin nə həddinədir ki, bizi sorğulayasan, üzərimizə gələsən, məsləhət verəsən? Zətən müharibədən əvvəl də, mü-

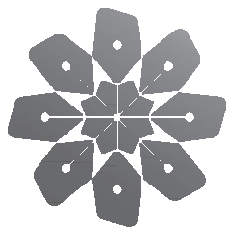
haribənin gedişində də, müharibədən sonra da ədalətli olmaq əvəzinə bizə bütün pislikləri etdiniz, BMT-nin qətnamələrini uzun illər havada uçurdunuz, işğalçıya gözün üstə qaşın var demədiniz, 30 il boyunca mürgü vurdunuz. Və nəticədə özünüz də gördünüz və şahidi oldunuz ki, Azərbaycan kimsənin köməyi olmadan, üstəlik, bir çox riyakarla eyni anda vuruşaraq qalib gəldi, suverenliyini bərpa etdi. Etdi və paralel olaraq həm də çoxlarının maskasını yırdı, bir sıra global güclərin əsl sifətini, xislətini hamıya göstərdi. Ən nəhayət sübut etdi ki, demokratiyadan danışan bəziləri əslində ən böyük diktatormuş, sülhdən danışan bəziləri əslində ən böyük qanıçən imiş, yalançıymış!

Ona görə də indi kimsə bizimlə başından böyük danışmasın və ritorikasına, leksikonuna, davranışına fikir versin. Azərbaycan hazırda regionun ən böyük gücüdür və bu güclə hamı hesablaşmalıdır. İstəsə də, istəməsə də, xoşuna gəlsə də, gəlməyə də”.

Milli Məclisin deputatı, Ana Vətən Partiyasının sədr müavini Günay Ağamalıyın sözlərinə görə, Qərb ölkələri, xüsusilə ABŞ və Fransa Azərbaycana qarşı münasibətdə heç vaxt səmimi olmayıb: “İkinci Qarabağ müharibəsində erməni işğalı və separatizmi üzərində əldə olunan qələbədən sonra ölkənin xarici siya-

sətində böyük uğurlar əldə edilib. Bu nailiyyətlər özünü Azərbaycanın regionda yaratdığı geosiyasi realliklarda ifadə edir. 2020-ci ilə kimi Azərbaycanın xarici siyasət prioritetlərinin əsasında Ermənistan tərəfindən torpaqlarımızın işğalını dünya ictimaiyyətinin diqqətinə çatdırmaq və prosese beynəlxalq hüququn norma və prinsipləri çərçivəsində yanaşılmasına nail olmaq idi. Tarixi zəfərimizdən sonra isə qələbənin nəticələrini regionda və beynəlxalq müstəvidə rəsmiləşdirmək əsas istiqamətlərdəndir. Bu həm də Azərbaycanın xarici siyasətində vizyon dəyişikliyi özündə ehtiva edirdi. Ona görə də rəsmi İrəvan və Azərbaycanın regionda yeni realıqları qəbul etmək istəməyən kollektiv Qərbin, xüsusilə Vaşinqton və Parisin beynəlxalq səviyyədə təsbit edilməsinə qarşı dayanmadan ən müxtəlif yollarla təsir etməyə çalışırlar. Diger tərəfdən, Azərbaycanın enerji sahəsində təşəbbüslərinin güclənməsi və alternativ enerji mənbələrinin diversifikasiyasını beynəlxalq səviyyədə dəstəkləməsi Qərb ölkələrinin enerji siyasətində köklü dəyişikliklərə ciddi təsir göstərə bilər. Bütün bu amillər kollektiv Qərbin Azərbaycana qarşı düşmənçilik həddinə çatan ədalətsiz münasibətlərinin başlıca qaynaqları kimi qəbul edilə bilər”.

□ **Cavansir ABBASLI,**
“Yeni Müsavat”

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

Elmi-kütləvi, mədəni-maarif, təhsil proqramlarının hazırlanması

Son illər Azərbaycan televiziya kanallarında əyləncəli, tok-şou verilişlərinin sayının həddindən artıq çox olduğunu müşahidə edirik. Bunun fonunda isə uşaq verilişlərinin sayı çox azdır. Mövcud uşaq verilişləri isə ya o qədər də rəngarəng deyil, ya da bütün yaş kateqoriyalarını əhatə etmir.

Yeni yerli cizgi filmləri isə demək olar ki, yoxdur. Bu baxımdan uşaqlar Türkiyə, Rusiya, eləcə də digər xarici ölkələrin uşaq verilişlərini, cizgi filmlərini izləyirlər.

Məlum olduğu kimi bütün dünyada uşaq verilişlərinə, eləcə də cizgi filmlərinə xüsusi diqqət ayrılır və bu, milli ideologiyanın mühüm hissəsi sayılır.

Bəs Azərbaycanda niyə uşaq verilişləri azdır, yeni cizgi filmləri demək olar ki, yoxdur?

Mövzu ilə bağlı professor Qulu Məhərrəmli “Yeni Müsavat”a danışdı: “Çox təəssüf ki, bizim televiziya məkanında uşaq verilişlərinin sayı hədsiz dərəcədə azdır. Yeni yayım cədvəlinə nəzər yetirəndə uşaq verilişlərini tapmaq olmur. Amma halbuki 10-15 il əvvəl vəziyyət bu cür deyildi. Bizim bir çox televiziya kanallarımızda, o cümlədən bütövlükdə maliyyələşən AzTV, həm də İTV-də çox baxılan kütləvi uşaq verilişləri var idi.

Görünür ki, uşaq verilişlərinin xüsusi bir özəlliyi var, ona görə də televiziya kanallarımız ona o qədər də maraq göstərmirlər. Mən demirəm ki, bunu özəl te-

leviziyalar mütləq bu cür verilişlər hazırlamalıdır. Məsələn, ARB-nin bir xətti olan “Günəş TV” özəl uşaq kanalı imkanları daxilində maraqlı verilişlər etməyə çalışır. Lakin zəngin proqram siyasəti üçün zəngin də maliyyə lazımdır. Bu işdə maliyyə məsələləri mühüm rol oynayır. Çünki məlum olduğu kimi, uşaq verilişləri o qədər də reklam gətirən, sponsor cəlb edən verilişlər olmur. Adətən bu cür verilişlərə televiziyanın özü maliyyə qoymalıdır, yeni özü maliyyələşdirməlidir. Bəzən müşahidə edirik ki, maliyyələşən verilişlər belə kifayət qədər auditoriya cəlb edə bilmir, çünki uşaqlar çox erkən yaşından dinamik oyunlara cəlb olunur, 3-4 yaşından əlində çox sayda oyun proqramları yazılmış telefon, planşet olur. Bunun nəticəsində uşağın qavrayışı xüsusi dinamizm tələb edir. Yeni artıq televiziya kanallarının hazırladığı ləngərlə verilişlərə baxmaq istəmirlər”.

Qulu Məhərrəmli qeyd edir ki, cizgi filmləri sahəsində də çox ciddi bərpad vəziyyəti var: “Vaxtilə 10-15 il

Elm, təhsil

Yeni MÜSAVAT
N 188 (8561) 16 oktyabr 2024

mənlik məsələsi ilə birbaşa bağlı olan problemdir. Bu baxımdan bunun həllinə diqqət yetirməliyik”.

Sosioloq Əhməd Qəşəmoğlu isə qeyd edib ki, yeni nəslin formalaşmasında, ümumiyyətlə, insanlar arasında münasibətlərin qurulmasında aldıkları informasiya olduqca əvəzolunmaz rol oynayır: “İnsanın çörəyə suya, havaya nə qədər ehtiyacı varsa, o qədər də şəxsiyyətinə kömək edən bilən informasiyaya ehtiyacı var. Biz çalışmalıyıq ki, elə uşaq verilişləri olsun ki, 2-3 yaşından başlayaraq artıq onların formalaşmasında müsbət rol oynasın. Mən də valideynəm və xatırla-

Azərbaycanda uşaq verilişləri niyə azdır?

Mövcud uşaq verilişləri ya o qədər rəngarəng deyil, ya da bütün yaş kateqoriyalarını əhatə etmir

əvvəl həyəcan təbili çalınırdı ki, biz uşaqlarımıza nəyi göstərək, hansı cizgi filmlərini göstərək. Bununla bağlı o vaxt Radio və Televiziya Ali Şurası adlandırılan qurum ard-arda diskussiyalar, dəyirmi masalar keçirdi, amma heç bir nəticə olmadı. Ona görə də vaxtilə serialların çəkilməsi üçün dövlət vəsaiti ayıranda biz xüsusi təkid edirdik ki, o maliyyənin müəyyən bir vəsaiti cizgi

filmlərinin çəkilməsinə həsr olunsun.

Çünki bu sahədə mütəxəssislər, ssenaristlər azdır. Cizgi filmini ərəşəyə gətirən insanlar xüsusi stimullaşdırmaq lazımdır ki, onlar bu sahədə fəaliyyətlərini aparsınlar. Lakin təəssüf ki, bu məsələ də alınmadı.

Biz bu gün uşaqlarımıza hansı ekran məhsulu təqdim edirik, onların zövqünü necə

formalaşdırırıq, onlarda milli duyğuları, obrazları, Azərbaycan gerçəkliklərini necə təlqin edirik? Təəssüf ki, bu sahədə çox ciddi problemlərimiz var. Bu artıq yeni televiziya konsepsiyası haqqında bizi düşündürməyə vadar edir. Ona görə də hesab edirəm ki, televiziya kanallarının proqram siyasətlərində uşaq verilişlərinə xüsusi yer ayırmaqlıdır.

Bu, strateji məsələdir, milli

yıram ki, uşaqlar bir müddət sonra verilişlərin təsiri altına düşürdü. Ona görə biz yeni nəslin arzu etdiyimiz, məqsədyönlü şəkildə formalaşmasını istəyiriksə, bu sahədə konkret olaraq platformamız olmalıdır.

Hesab edirəm ki, bununla bağlı televiziya kanallarına təsir edən dövlət qurumları birbaşa bu məsələlərə diqqəti bir qədər də artırırsalar çox yaxşı olardı”.

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Xəlidə GƏRAY

Xırdalan məktəbində xüsusi siniflər açıldı

Abşeron rayon Xırdalan şəhər 11 nömrəli tam orta məktəbdə xüsusi siniflər açılıb.

İlkin olaraq hər sinif üzrə 5 şagirdin yerləşdirilməsi nəzərdə tutulub. Xüsusi siniflərdə təlim-tərbiyə işləri təhsilçilərinin əqli və ya fiziki pozuntuları, onların səhhəti və imkanları nəzərə alınmaqla təşkil olunur, öz məzmununa görə təhsilçilərinin mövcud tədris proqramları həcmində bilik almasına, onların müəyyən sahələr üzrə bacarıq və vərdişlərinin inkişaf etdirilməsinə, cəmiyyət və təbiət hadisələri barədə məlumatlarının artırılmasına, fiziki və estetik tərbiyəsinin inkişafına xidmət edir.

Təhsilçilərinin korreksiyaedici məşğələlərə cəlb olunmaları təmin edilir. Korreksiyaedici məşğələ təhsilçilərinin məhdudiyyətindən (əqli, fiziki və psixi) asılı olaraq dəyişir və onların sosial, emosional, koqnitiv, əqli və fiziki inkişafına xidmət edir. Sağlamlıq imkanları məhdud şagirdlər psixoloji-tibbi-pedaqoji komissiyanın qərarı əsasında xüsusi siniflərə cəlb edirlər.

Elm və təhsil naziri Emin Əmrullayev oktyabrın 8-də Təhsilin İnkişafı Forumu çərçivəsində təşkil edilmiş “Biliyi dəyəərə çevirən sinerji” adlı paneldə çıxışı zamanı bildirib ki, ali təhsil müəssisələrində proqramların

Kimlərin kitabını oxumayacağıq?

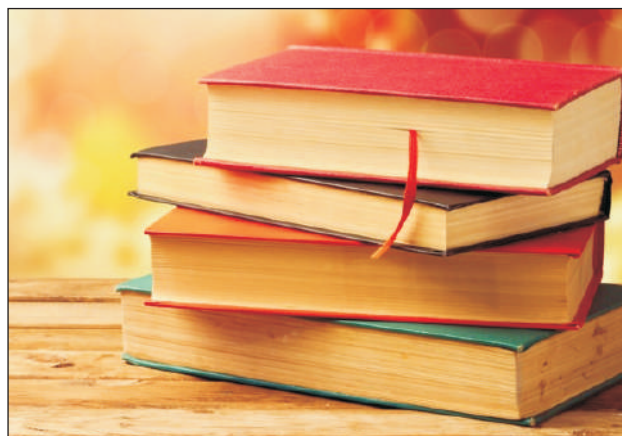
Nazirin açıqlamasından bir daha aydın olur ki, bu gün ali məktəblərdə bəzi fənlərin keçirilməsinə gərəklə yoxdur

yenilənməsi daima gündəmə gəlir. Nazirin sözlərinə görə, universitetlərdə keçirilməməsi gərəkən fənlər var və dəyişikliyə hazırlıq olarsa, bu fənlərdən imtina edilə bilər.

Nazirin açıqlamasından bir daha aydın olur ki, bu gün ali məktəblərdə bəzi fənlərin keçirilməsi məqsəduyğun deyil.

Maraqlıdır, onlar hansı fənlərdir? Həmin fənlər proqramdan çıxarıla bilər?

Mövzu ilə bağlı “Yeni Müsavat”a danışan hüquqşünas Qulamhüseyn Əlibəyli deyir ki, məsələyə ixtisas nöqtəyindən nəzərdən baxılmalıdır: “Hər bir ixtisasın müəyyən fənləri var. O fənlər həmin ixtisas üçün əhəmiyyət kəsb edir. Bəzi fənlər isə ikinci dərəcəli rol oynaya bilər. Konkret onların hansı fənlər olduğunu deyə bilmərəm. Lakin hesab edirəm ki, humanitar sahələrdə elə fənlər var ki, onlar ya birləşdirilə, yaxud da proqramdan çıxarıla bilər. Çünki tələbənin ixtisasına hər hansı bilgi vermir.

Bu fənlərin verdiyi bilgi tələbənin sonrakı elmi-praktiki fəaliyyətində lazım olmur, yaxud da az əhəmiyyət kəsb edir. Ona görə də hər bir ixtisas üzrə proqramlara yenidən baxılmalıdır. Müasir dövrimizdə xeyli dəyişikliklər var. Həmin dərslər proqramları uzun müddət əvvəlki dövrlər üçün hazırlanıb.

Hesab edirəm ki, nazir bu məsələdə haqlıdır. Müəyyən fənlərin tədrisi proqramına yenisən baxılmalıdır. Qaydaya

görə hər 5 ildən bir baxılır, çox vaxt isə əvvəlki proqramlar olduğu kimi təsdiq olunur”.

Təhsil üzrə ekspert Elçin Əfəndi deyir ki, bu mövzu problemlə məsələlərdən biridir: “Tələbələrə əsas ixtisas fənləri ilə paralel olaraq, qeyri-ixtisas fənləri də tədris olunur. Halbuki qeyri-ixtisas fənləri tədris olunmasa, tədris ili 4 il yox, 3 il enə bilər. Çünki biz ümumi kredit və fənlərin sayına baxsaq, orada müəyyən ixtisarlara aparmaqla ali

təhsilin bakalavr pilləsində ən azı minimum tədris prosesi mümkün olar. Nazir də bu amili nəzərə alır. Məsələn, kimse informasiya texnologiyaları üzrə təhsil alırsa, həmin şəxslərə fəlsəfə, tibbi biliklər, mülki müdafiə və digər fənlərin tədrisi doğru deyil. Çünki mülki müdafiə və ilkin tibbi biliklər onsuz da orta məktəblərdə tədris olunur. Bu istiqamətdə bilik və bacarıqlar formalaşır. Pedaqoji ixtisaslarda müəyyən fənləri saxlamaq olar, digər texniki ixtisaslarda qeyri-ixtisas aid fənlərin tədrisi dayandırılmalıdır. Peşəkar kadrların yetişməsi üçün ona konkret ixtisas bilikləri öyrədilməlidir.

Tələbələr 4-cü kursda yalnız 3 aylıq istehsalat təcrübəsi keçirlər. Bu isə kifayət etmir. Əgər biz qeyri-ixtisas fənlərini ləğv etsək, tədris 3 il olar və yerdə qalan bir il təcrübəyə həsr edərlər. Bu məsələni diqqətdə saxlamaq olar”.

□ **Sahənə RƏHİMLİ,**
Musavat.com

Ətin qiymətini necə ucuzlaşdırmaq olar?

İşğaldan azad olunmuş ərazilərdəki öyrüş sahələrindən effektiv istifadə olunarsa...

Azərbaycanda ilbail ət istehlakı artır. Ötən il Azərbaycanda bütün növ ət və ət məhsullarının illik istehlakı adambaşına 43.5 kiloqram olub. Statistikaadakı artım Azərbaycan xalqının qidalanmasında ətin xüsusi rolunu əks etdirir. Yeni ətin mətbəximizdə mühüm yeri var. Milli yeməklərin əksəriyyəti qırmızı ət və toyuq məhsullarından hazırlanır.

Qeyd edək ki, Azərbaycanda özünü təmin etmə səviyyəsi, bütün növ ət və ət məhsulları üzrə 85.3 faizdir. Yerdə qalan tələbat isə idxal məhsulları hesabına ödənilir.

Ekspertlər isə hesab edirlər ki, ölkədə istehlak olunan ət məhsullarına olan tələbatın tam şəkildə ödənilməsi üçün iribuynuzlu heyvanlarla məşğul olan şəxslərə ciddi ehtiyac var. Öyrüş yerlərinin artırılması və yemin ucuzlaşması üçün müvafiq qurumlar güzəştli həyata keçirməlidir. Yemin əlavə dəyər vergisindən azad olunmasının da prosese müsbət təsir edəcəyi güman edilir. Yeni həm fermerlər üçün, həm də kənd yerlərində müəyyən stimullar tətbiq etmək lazımdır ki, idxaldan asılı vəziyyətə düşməyək.

İqtisadçı-ekspert Cəfər İbrahimlinin Sherg.az-a söylədiyinə görə, ölkəmizdə ətə olan tələbat müəmmadi olaraq yüksəlidiyi üçün ət istehsalını genişləndirmək vacibdir: "Aqrar sektorda heyvandarlıq kifayət qədər əhəmiyyətli istiqamətdir. Heyvandarlığın inkişaf etdirilməsi yerli istehsal hesabına, ət məhsullarına tələbin ödənilməsinə gətirib çıxara bilər. Amma realıq bundan ibarətdir ki, Azərbaycan ət məhsullarına olan tələbin bir hissəsini idxal hesabına ödəyir. Onu da deyim ki, heyvandarlığın inkişafı Azərbaycan üçün prioritet sahələrdən olduğu üçün 2010-cu ildən etibarən bu sahədə xaricdən asılılığın azaldılması əsas hədəf kimi qoyulub. İndiyədək bu istiqamətdə azalmaya nail ola bilməmişiksə, deməli, risklər mövcuddur.

Bu məsələdə əsas problem öyrüş və otlaq sahələri ilə bağlıdır. Demək olar ki, mövcud infrastruktur yox olmaq həddindədir. Torpaq sahələrinin bitki örtüyünün yaxşılaşdırılması istiqamətində heç bir iş aparılmır. Bütün bunlar əsasən xırdabuynuzlu heyvanların saxlanılmasında ciddi çətinliklər yaradır. Fermerlər məcburi olaraq yanyemləmə üsulundan istifadə edirlər. Bu da onların xərcini artırır".

Ekspertin sözlərinə görə, hazırda işğaldan azad olunmuş ərazilərdə yeni öyrüş sahələri açılıb. Həmin ərazilərdən effektiv istifadə olunarsa, heyvandarlığın inkişafında müsbət dönüş əldə oluna bilər. Mövcud imkanlar hesabına ət idxalını 50-60 faiz azaltmaq mümkündür.

Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş ərazilərindəki kənd təsərrüfatı təyinatlı torpaqlar sahibkarlıq subyektlərinə müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqanın (qurumun) müəyyən etdiyi qaydada investisiya müsbətiqləri vasitəsilə icarəyə verəcək.

Bu, "Torpaq icarəsi haqqında" Qanuna təklif olunan əlavə və dəyişikliklərlə bağlı qanun layihəsində öz əksini tapıb. Sənəd Milli Məclisin Aqrar siyasət komitəsinin oktyabrın 14-də keçirilən iclasında müzakirə edilib.

Bundan başqa, qanun layihəsinə əsasən, Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarındakı əhalinin məskunlaşdığı kənd və qəsəbə ərazi vahidlərinin sərhədləri daxilində yaşayış məntəqələrinə yaxın aqrar təyinatlı torpaqlar müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqanın (qurumun) müəyyən etdiyi qaydada kənd və qəsəbə sakinlərinə (birillik və çoxillik əkinlərin aparılması üçün) güzəştli şərtlərlə icarəyə verəcək.

Qanun layihəsinin bu müddəalarının icra mexanizmi onun qəbulundan sonra səlahiyyətli dövlət orqanı tərəfindən təsdiq olunacaq qaydalarla müəyyən ediləcək. Qanun layihəsinin qəbulu ilə kənd təsərrüfatı təyinatlı torpaqlardan və su resurslarından səmərəli istifadə edilməklə regionda kənd təsərrüfatının inkişafına töhfə verəcək, azad rəqabətqabiliyyətli iqtisadiyyatın qurulması, bölgədə dayanıqlı məskunlaşmanın təmin edilməsi və məşğulluğun yaradılması dəstəklənəcək.

Qeyd edək ki, 2020-ci ildən işğaldan azad olunmuş ərazilərimizə "Böyük Qayıdış"ın təmin edilməsi üçün Azərbaycan dövləti tərəfindən kompleks fəaliyyət planlarının hazırlanması ilə bərabər artıq bu istiqamətdə olduqca əhəmiyyətli praktiki fəaliyyətlər həyata keçirilir. İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə sosial-iqtisadi, humanitar, təşkilati və digər təxirəsalınmaz məsələlərin həlli, eləcə də bu sahədə fəaliyyətin əlaqələndirilməsi məqsədilə səlahiyyətli dövlət orqanlarının rəhbər şəxslərindən ibarət Əlaqələndirmə Qərargahı da formalaşdırılıb. Həmçinin işğaldan azad edilmiş ərazilərdə dayanıqlı məskunlaşma üçün müasir və layiqli heyatın təmin edilməsi, bütün sahələrdə quruculuq-bərpa və abadlıq işlərinin aparılması, habelə təhlükəsiz yaşayışın, səmərəli fəaliyyətin və rifahın davamlı artmasının dəstəklənməsi məqsədilə "Qarabağ Dirçəliş Fondu" publik hüquqi şəxs yaradılıb. İşğaldan azad olunmuş ərazilərdə kənd təsərrüfatının bərpası və inkişafı ilə də bağlı dövlət başçısı tərəfindən hökumətə tapşırıqlar verilib.

Ekspertlərə görə, 1996-cı ildə MDB məkanında ilk dəfə Azərbaycanda aparılan və

Qarabağ torpağı Bakıda ucuzluq yaradacaq

Ekspertlər hesab edirlər ki, insanlara bu torpaqları becərər qazanmaq imkanı verilməli və...

uğurla nəticələnən torpaq islahatı təcrübəsi mövcuddur. Bu təcrübə azad olunmuş ərazilərdə torpaq islahatının aparılması üçün də konseptual baza rolunu oynamış olacaq. 1996-cı ildə islahat aparılan zaman torpaq sahələrinin dəqiq inventarlaşdırılması aparılmadığına görə bəzi hallarda torpaqlarla bağlı dəqiq məlumatların olmaması problemi var idisə, azad olunmuş torpaqlarda müasir informasiya texnologiyaları əsasında elektron uçot sistemi yaratmaq imkanı var. Həmçinin ölkənin digər regionlarında 1996-cı ildə aparılan torpaq islahatı sosial ədalət prinsipinə uyğun olub, lakin islahatdan sonra torpaqların kiçik bloklara parçalanması iqtisadi səmərəliliyi aşağı salıb. İndi keçmiş təcrübə əsasında azad olunmuş ərazilərdə torpaq islahatı aparılarkən torpaqların özəl mülkiyyətə verilməsi zamanı minimal səmərəli ölçünün gözlənilməsinə təmin edən mexanizmlər tətbiq oluna bilər.

Yeri gəlmişkən, Dövlət Statistika Komitəsinin rəsmi məlumatlarına əsasən, həmin bölgədə 1980-ci illərdə 139.8 min hektar əkilmiş sahə mövcud olub. Əkinlərin strukturunda taxıl sahələri və üzümliklər üstünlük təşkil edib: əkilmiş sahənin 55%-i taxıl məhsullarının, 35%-i üzümliklərin payına düşüb.

Torpaqların icarəyə verilməsi həmin ərazilərdə məhsuldarlığın artmasına və bazarda ucuzluğun yaranmasına səbəb olacaqmı?

Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin sədr müavini Azər Badamov mövzu ilə bağlı "Yeni Məşavət"la fikirlərini bölüşüb: "Torpaq icarəsi haq-

qında" Qanuna təklif olunan dəyişikliklərə əsasən, Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarındakı əhalinin məskunlaşdığı kənd və qəsəbə ərazi vahidlərinin sərhədləri daxilində yaşayış məntəqələrinə yaxın aqrar təyinatlı torpaqlar müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqanın (qurumun) müəyyən etdiyi qaydada kənd və qəsəbə sakinlərinə (birillik və çoxillik əkinlərin aparılması üçün) güzəştli şərtlərlə icarəyə vermək imkanını yaradacaq. İşğaldan azad edilmiş torpaqlar əsasən kənd təsərrüfatı təyinatlı torpaqlardır. Belə ki, 2026-cı ilin sonuna qədər 140 mindən çox keçmiş məcburi köçkün öz doğma yurdlarına qayıdacaq. Yenidən salınmış kəndlərdə və qəsəbələrə qayıdacaq insanlara torpaqlarda becərər yaratmaq imkanı verilməlidir. Müvafiq qanunda ediləcək dəyişiklik ilk növbədə öz doğma kəndlərinə və qəsəbələrinə qayıdan şəxslərə yaşadıqları inzibati ərazilərdə güzəştli şərtlərlə torpaqları icarəyə alaraq kənd təsərrüfatı məhsulları istehsal etmək imkanını qazandıracaq. Yeni kəndli yəndən torpağa qayıdacaq və ekib-becərəcək. Bu həm də uzun illər istifadə olunmayan torpaqların yenidən dövriyyəyə qaydılması prosesini sürətləndirəcək. Belə ki, həmin torpaqlarda kənd təsərrüfatı məhsullarının əkilməsi ölkədə məhsul bolluğunu yaradacaq. Məhsul istehsalının artması birbaşa bazarlardakı qiymətlərə təsir edəcək və qiymətlərin aşağı düşməsinə töhfə verəcək. Yeni işğaldan azad olunmuş ərazilərdəki torpaqların güzəştli şərtlərlə icarəyə verilməsi imkanının yaradılması yeni iş yerlərinin

açılmasına, məhsul bolluğunun yaranmasına və bazarlarda aqrar məhsulların qiymətlərinin ucuzlaşmasına xidmət edəcək".

İqtisadçı Eyyub Kərimli də mövzu ilə bağlı "Yeni Məşavət"ə fikirlərini bildirib:

"Çoxdan idi ki, həm yerli əhali, həm də digər böyük şirkətlər tərəfindən bu torpaqlarda istehsalat başlanacağı gözlənilirdi. Qarabağda işğaldan azad olunan torpaqlarda 600 minə yaxın əkinə yararlı torpaqlarımız var. Bu, ölkə iqtisadiyyatına reintegrasiya, qeyri-neft sektorunun inkişafına müsbət təsir göstərir. Digər tərəfdən, Qarabağ İqtisadi Zonasında məşğulluğun təmin edilməsində, iqtisadiyyatın inkişafında, iqtisadi fəaliyyətin təmin edilməsində əhəmiyyətli rol oynayacaq. Sözsüz ki, bu şərtlərlə həmin torpaqların istismara verilməsi məskunlaşmanın sürətini artırıraq. Orada ən böyük problemlərdən biri iş yerlərinin az olmasıdır. Burada yerli əhalinin işlə təmin olunmasına, kiçik sahibkarlıqla, fermer təsərrüfatı ilə məşğul olmasına geniş imkanlar yaranacaq. Digər tərəfdən, bölgənin iqtisadi potensialının artırılmasına şərait yaranacaq. Ümumilikdə, həmin bölgənin iqtisadiyyata reintegrasiyası sürətlənəcək. Ermənistanın taxıl istehlakının 33 faizi həmin bölgələrdən hasil edilirdi. Bu da onu deməyə əsas verir ki, həmin bölgələrin böyük iqtisadi potensialı var. Bu gün torpaqlardan istifadə olunması həmin potensialın start götürməsinə imkan yaradır, kənd təsərrüfatının yaranmasına və inkişafına böyük təsir göstərir. Bu baxımdan düşünürəm ki, proses daha da sürətlənəcək".

□ **Afaq MİRƏYİQ,**
"Yeni Məşavət"

Payız fəslə gələr-gəlməz insanlar müxtəlif virus-infeksiyasına yoluxmasından şikayətcidir. Bununla belə, mədə-bağırsaq xəstəliklərindən əziyyət çəkənlərin də sayı az deyil. Bəs bu fəsilə insanları özünü müxtəlif xəstəliklərdən qorumaq üçün nələrə diqqət etməlidirlər? Digər tərəfdən, növbəti ayda COP29 kimi mötəbər tədbirə görə ölkəmizə dünyanın hər bucağından qonaqlar gələcək. Nəzərə alsaq ki, bəzi ölkələrdə bir sıra xəstəliklər yayılıb, bəs bu xəstəliklərin ölkəmizdə yayılma ehtimalı nə qədərdir? Qabaqlayıcı nə kimi tədbirlər görülməlidir?

“Kəskin respirator virus infeksiyaları olduqca çoxdur. Bunların arasında mövsümi grip nisbətən daha təhlükəli olub ağırlaşmalar və əlverişsiz nəticələrlə fərqlənir”.

Bu fikirləri **Səhiyyə Nazirliyinin mütəxəssis-eksperti, infeksiyoz Təyyar Eyvazov** “93 FM” dalğasında yayımlanan “Sağlam radio”-da açıqlayıb.

Onun sözlərinə görə, bu infeksiyalardan qorunma yolları əsasən qeyri-spesifikdir və hava-damcı yolu ilə yayılan bütün infeksiyalar üçün ümumdür (maskanın geyilməsi, əl gigiyenası və s.):

“Qripə qarşı spesifik və effektiv qorunma vasitəsi peyvənddir. Hər il sentyabr-oktyabr aylarında dövrüdə olan fəslə qrip viruslarına qarşı olunan peyvənd həmin şəxsi növbəti vaksinasıyadək qoruyur”.

Mütəxəssis-ekspert qeyd edib ki, ölkəmizdə hər il Səhiyyə Nazirliyi tərəfindən belə peyvəndlər gətirilərək ambulator-poliklinik müəssisələrə paylanılır və qripə qarşı vaksinasıyanın əhali, birinci növbədə risk qrupları arasında aparılmasına çağırışlar edilir: “Yadda saxlamaq lazımdır ki, yalnız vaxtında edilən peyvənd bir çox xoşagəlməz fəsadların və ağır nəticələrin qarşısını ala bilər”.

Tanınmış həkim, tibb elmləri doktoru Adil Qeybullayev mövzu ilə bağlı “Yeni Müsavat”-a deyib ki, hava-damcı yolu ilə yayılan infeksiyaların qarşısını almaq mümkün deyil: “Çünki insanlar danışır, asqırır, öskürür, yaxud da ünsiyyətdə olur. Bu viruslar nəfəs yolu ilə insanlara keçir. Karantin tədbirləri, təcrid olunmaqla qorunmaq olar. Bundan başqa, maska taxılması, məsafə gözlənilməsi, əllərin gigiyenasına diqqət edilməsi aktual olaraq qalır. Təəssüflər olsun ki, bu gün heç kim maska taxmır, məsafə gözləmir. Sanki bu virus infeksiyalarını rədd etmiş kimi, heç nəyi görmürlər. Əllərin dezinfeksiyası fərdidir. Yax-

Payız xəstəlikləri də özü ilə gətirdi

Mütəxəssislər deyir ki, vaxtında həkimə müraciət edilməyə, ağırlaşma ola bilər

şı olar ki, əllər isti su ilə sabunla bir neçə dəfə yuyulsun, evə gələndə, yemək yeyəndə, işə başlayanda. Amma buna nə dərəcədə əməl olunur, bu da sual altındadır”.

O ki qaldı ölkəmizdə tədbirlərin keçirilməsinə, professor deyib ki, insanlar arasında təbliğata diqqət etmək lazımdır: “Onsuz da tədbirlərdə müxtəlif infeksiyalar ola bilər. Bunu heç kim proqnozlaşdırma bilmir. Amma bu istiqamətdə müəyyən təbliğat TV-lərdə olsaydı, yaxşı olardı. Hər halda, bunun nəticələri ola bilər”.

Tanınmış pediatr Vaqif Qarayev də mövzu ilə fikrini bildirib: “Payız gəldi, mövsümlə bağlı uşaqlarda “payız” xəstəlikləri də artır. Əsasən soyuqdəymə müşahidə edilir, bu zaman hərarət yüksəlir, burun tutulur, öskürək, ümumi zəiflik, hal-sızlıq kimi əlamətlər olur. İlk yardım kimi hərərət salıcılarından istifadə etmək olar. Evdə uşaq çoxlu maye qəbul etməlidir. Xəstə uşaq kollektivə (məktəbə, bağçaya) buraxılmamalıdır. Çünki həm başqasını yoluxduracaq, həm də özü gec sağalacaq. Bu halda müxtəlif ağırlaşmalar da yarana bilər. Kiçik yaşlı uşaqlarda hərərət yüksəkdirsə, mütəxəssisə həkimə müraciət olunmalıdır. Daha sonra, bu mövsümdə allergik problemlər kəskinləşir. Xüsusən bronxial astmalı uşaqlarda tutmalar tezləşir.

Ona görə payız aylarında həkimin yazdığı müalicəyə mütəxəssisə əməl etmək lazımdır. Sinusitlər (haymorit, frontit), otit payızda kəskinləşir. Bu xəstəliklərdə özünümüalicə yolverilməzdir. Mütəxəssisə müraciət edilməlidir. Sistit, Pielonefrit də (sidik kisəsi və böyrəklərin iltihabı) soyuq havalarda tez-tez rast gəlinir. Uşağın ayağı mütəxəssisə istə olmalıdır. Əgər uşaqda tez-tez ağrıları sidiyə getmə müşahidə edilirsə, təcili həkimə müraciət edilməlidir. Revmatizm, revmatik ağrıların (oynaq ağrıları) payızda kəskinləşməsi çox xarakterikdir. Ona görə revmatoloqun təyinatına məsuliyətlə yanaşmaq lazımdır. Xroniki qastrit, mədə yarası kimi xəstəliklər də payızda kəskinləşir. Bundan başqa, bəzi viruslar uşaqlarda qusma, qarın ağrısı yaradır. Bütün hallarda özünü müalicə ilə məşğul olmaq olmaz”.

Pediatr əlavə edib ki, payız aylarında uşaq qalın geyindirilməli (xüsusən başında və ayaqlarında isti geyim olmalıdır). Gündəlik menyusunda meyvə-tərəvəz daha çox olmalıdır. Hava imkan verirsə, təmiz havada gəzməlidir. İnsanların sıx toplaşdığı qapalı məkanlarda olmasa yaxşıdır...

Havaların soyuduğu, xəstəliklərin artdığı, infeksiyon xəstəliklərin çoxaldığı bu dövrdə düzgün qidalanmaq çox önəmlidir. Mütəxəssislər payız mövsümündə qidalanma ilə bağlı aşıya-

dakı məsləhətləri verirlər: Payız aylarında immuniteti qoruyaraq, daha da gücləndirmək üçün təsiredici vasitələrdən biri yetərincə və planlı qidalanmaqdır. Xüsusilə infeksiyalara qarşı daha həssas olan uşaqlar, hamilə qadınlar, süd verən analar və qocalar üçün düzgün qidalanma daha çox önəmlidir.

Düzgün qidalanma gün ərzində hər növ qidadan kifayət qədər qəbul etməklə mümkündür. Beləliklə, ehtiyacımız olan zülal, karbohidrat, yağ, vitamin və mineralları da qəbul etmiş oluruq. Xatırladaq ki, A və C vitaminləri, antioksidant effekti göstərir və bu vitaminlər həzm sistemini gücləndirərək xəstəliklərlə mübarizədə bədəni güc verir. Kök, yaşıl bibər, mandarin və s., keşniş, şüyüd kimi göyertilər vitaminlərlə zəngindir. Meyvə şirəsi çəkildikdən sonra qısa müddətdə içilməlidir. Meyvə şirəsi saxlanıldıqda tərkibindəki C vitamini itir. Çünki bu vitaminə işıq və isti təsir edir. Bundan əlavə, çay və qəhvə yerinə bitki çayları və ya C vitamini ilə zəngin olan itburnu çayına üstünlük verin. Yemək zamanı və ya yeməkarası çoxlu miqdarda salat yemək də bizi ehtiyacımız olan vitaminlərlə təmin edəcək. Tərkibindəki C vitamini itməsin deyərək salatları da meyvə şirəsi kimi hazırladıqdan sonra tez zaman ərzində qəbul edin.

COVID-dən sonra onkoloji xəstəliklər artıb

Koronavirus (COVID-19) pandemiyası başa çatdısa da, virus insanların həyatına təsirsiz ötüşməyib. COVID-19 səhiyyə və iqtisadiyyatda yaratdığı problemlərlə yanaşı, cəmiyyətin sosial davranışlarında, ölkələrin təhsil sistemində ciddi dəyişikliklərə səbəb oldu.

Tədqiqatlar göstərir ki, COVID-19 dövründə yaşanan ciddi sağlamlıq problemləri başa çatdısa da, bu, özünü fərqli tərzlərdə yenidən göstərməyə başlayıb.

Mövzu ilə bağlı Modern.az-a açıqlama verən tibb elmləri doktoru, professor Adil Qeybullayev deyir ki, COVID-19 pandemiyası şəklində bitməyə, hətta onun epidemiya ocaqları, mutasiya prosesi davam edir: “COVID-dən sonra ciddi problemlərin yaşandığını görmək mümkündür. Onkoloji xəstəliklərin, eyni zamanda autoimmun xəstəliklərin dünyada və ölkəmizdə xüsusi çəkisi artıb. Eyni zamanda yaddaş problemi kimi bir çox bənzər problemlər də pandemiyadan sonra yaygınlaşıb”.

Ekspert onu da qeyd edib ki, pandemiyanın gələcək nəticələri ciddi şəkildə öyrənilir: “Sözügedən problemlərlə bağlı dünyanın aparıcı elmi mərkəzləri çox ciddi işlər aparır və hesab edirəm ki, biz bundan sonra yarana biləcək pandemiyalar zamanı daha diqqətli olmalıyıq – vaksinasıyadan yayınmamalı, xüsusilə də peyvənd təqviminə ciddi əməl edilməli, analar övladlarını peyvənddən yayındırmamalı və çalışmalıdırlar ki, immun sistemini möhkəmləndirsinlər. Açıq havada gəzmək, fiziki aktivliyi artırmaq, bədəni həddən artıq karbohidrat və digər bu kimi qidalarla yükləməmək imum sistemini sağ saxlamağa imkan yaradacaq”.

Azərbaycan əhalisinin sayı açıqlandı

İlin əvvəlindən ölkə əhalisinin sayı 28833 nəfər və ya 0,3 faiz artaraq 2024-cü il sentyabr ayının 1-i vəziyyətinə 10 209 603 nəfərə çatıb.

Yenisabah.az xəbər verir ki, bu barədə Dövlət Statistika Komitəsi məlumat yayıb.

Əhalinin ümumi sayında şəhər əhalisinin xüsusi çəkisi 54,5 faiz, kənd əhalisinin xüsusi çəkisi 45,5 faiz, kişilərin xüsusi çəkisi 49,8 faiz, qadınların xüsusi çəkisi isə 50,2 faiz olub.

Düzgün qidalanmada digər bir şərt, kifayət qədər zülal qəbul etməkdir. Xüsusilə süd, qatıq, pendir, yumurta, ət, toyuq və balıq kimi qidalar zülalın ən yaxşı mənbəyidir.

Sözügedən məsləhətlərə əməl etməklə immun sistemini gücləndirib, xəstəliklərdən qoruna bilərsiniz.

□ **Afaq MİRƏYİQ**,
“Yeni Müsavat”

ÜSAVAT

Son səhifə

N 188 (8561) 16 oktyabr 2024

Oktyabr

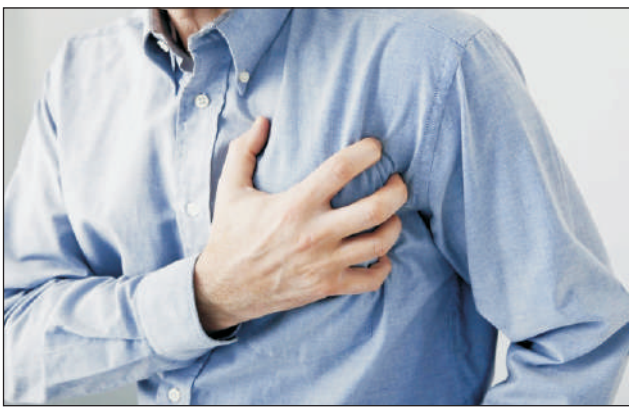

İki uşaq anası hamiləliyinin 9-cu ayında yenidən ana olacağını öyrəndi

İngiltərənin Daventry şəhərinin sakini, Northamptonshire, hamiləliyinin doqquzuncu ayında hamilə olduğunu öyrənib və iki həftə sonra evində sağlam bir qız dünyaya gətirib. Bu barədə "Daventry Express" nəşri məlumat yayıb. Artıq iki uşağı olan Çeril Vorsop, 34 həftəlik hamilə olduğunu biləndə şoka düşdüyünü söyləyib. (Normal hamiləlik təxminən 38 həftə davam edir). Qadın bir neçə aydır ki, həkimə müraciət etmək imkanının olmadığını vurğulayıb. Bütün bu müddət ərzində kilo almayıb və hamiləliyə xas heç bir simptom görməyib.

İki həftə sonra ingilis qadın ağrıları hiss etməyə başlayıb və təcili yardıma gedib. Qadının sancıları olduğu ortaya çıxıb. Bu müddət ərzində təcili yardım operatoru ona telefonla dəstək olub. Ana zəldə iken 2,7 kiloqram ağırlığında sağlam bir qız dünyaya gətirib. Qıza Ruby adını verib. Hadisə yerinə gələn tibb işçiləri ana və uşağı müayinə üçün xəstəxanaya aparsalar da, tezliklə Vorsop və qızı evə buraxılıb. "Mən şoka düşdüm. Mən çox xoşbəxtəm və indi bu vəziyyət məni əyləndirir", - deyib ingilis qadın.

Qəlbimiz doğrudan qırılırmış: həkimlər səbəbini açıqladı

Bizim çoxumuz "qəlb qırılıqlığı" ifadəsini eşidib, lakin az adam bilir ki, tibbdə həqiqətən belə bir diaqnoz var. "Sınıq qəlb" sindromu və ya "stres-induksiya olunmuş kardiomiopatiya" ürək əzələsinin düzgün işləmədiyi və qeyri-bərabər yığılmağa başladığı kəskin bir vəziyyətdir. Bu sindromda sol mədəcik yuxarı hissəsinin yığılma qabiliyyəti kəskin şəkildə azalır və ürəyin yığılması zamanı (sistola fazası) o, uzun dar boyunlu qaba bənzər xarakterik küre forması alır. Patologiya zamanı sol mədəcik yığılaraq yapon səkkizayaqlısının (oktapod) ovlama qabına oxşayır. Buna görə də belə vəziyyət daha bir ad alıb - takotsubo kardiomiopatiyası. Sindrom ilk dəfə 1990-cı ildə yapon tədqiqatçıları tərəfindən təsvir edilib. Güman edilir ki, sol mədəcik yığılma qabiliyyəti qismən ürək və periferik sinir sistemi arasında əlaqənin pozulması, ürək əzələsində mikrosirkulyasiyanın azalması, koronar arteriyaların spazmı, qanda stres hormonlarının yüksək səviyyəsi səbəbindən azalır. Takotsubo kardiomiopatiyası tez-tez güclü kəddər, uzunmüddətli stres, həddindən artıq fiziki gərginlik səbəbindən baş verir. Buna görə də ona "sınıq qəlb" sindromu da deyilir.

Bu məşhur səhər yeməkləri xərçəng yaradır - diqqət!

Səhər yeməyində şirin yoqurt, kolbasa və ya şəkərli taxıl məhsulları yemək xərçəngə tutulma riskini artırır. Bu barədə dietoloqlar xəbərdarlıq edib. Səhər yeməyində niyə yoqurt, kolbasa və taxıl məhsulları yeməməlisiniz? Dietoloqların izah etdiyi kimi, şirin dənli bitkilər və yoqurt da çoxlu şəkər var ki, bu da artıq çəkiyə səbəb olur. Artıq çəki də öz növbəsində xərçəngə səbəb ola bilər. Kolbasalara gəlincə, onların tərkibində zərərli əlavələr var ki, bu da xərçəngə səbəb ola bilər. Dietoloqlar səhər yeməyində tərəvəz, meyvə, giləmeyvə və tam taxıl məhsulları yeməyi tövsiyə edir.

Döş qəfəsində güclü ağrı, ümumi zəiflik, ürək ritminin pozulması, təngnəfəslik, huşun itməsi - bu simptomlar meydana çıxdıqda dərhal təcili yardım çağırmaq lazımdır. Takotsubo sindromlu xəstələr stasionar şəraitdə müalicə olunurlar. Əksər hallarda təhlükəli simptomlar bir neçə gün ərzində keçir və xəstə tam sağalır. Bununla belə, nadir hallarda ağırlaşmalar - atrial fibrilliyasiya və kardiogen şok baş verə bilər. Demyanovskaya "sınıq qəlb" sindromunu miokard infarktdan xüsusi müayinələr olmadan ayırmağın çox çətin olduğunu qeyd edib.

Nəhəng qırxayaq dodağını dişlədi

Braziliyanın San Vinsente şəhərinin yamış sakinini gecə saatlarında nəhəng qırxayaq dişləyib, bundan sonra qadının iki gün dodaqları şişib. Bu barədə "The Mirror" nəşri məlumat yayıb. 21 yaşlı Natali Qaldino gecə saatlarında evində oyanıb və üst dodağını nəyinsə sanəddığını hiss edib. Düzülməz bir ağrı yaşayıb və qaranlıqda yorğana və ağzına bir şey yapışdığını görüb. Braziliyalı yorğanı dartıb, amma ağrıları davam edib.

"Yataqdan qalxdım, işığı yandırdım və dodağımda kəsik və nəhəng qırxayaq gördüm" deyib. Qaldino çox qorxub. Braziliyalı qadın ağzının şişdiyini və boğulduğunu hiss edib. Qadın təcili olaraq xəstəxanaya gedib, burada ona ağrıkesicilər və allergiya dərmanı vurulub. Braziliyalının dediyinə görə, şiş iki gün ərzində yox olub.

Qırxayaq zəhəri dişləmə yerinin şişməsinə və ağrıya səbəb olur və adətən insanlar üçün zərərli deyil.

Bundan əvvəl xəbər verilmişdi ki, Reddit istifadəçisi evində tapdığı nəhəng qırxayağın fotosunu yayıb.

Bunları bilirsinizmi?

- * İlbizlərin 25.000-ə qədər dişi var.
- * Yer üzündə ən şiddətli külək saatda 509 km. sürətlə, 1999-cu ildə Oklahomada əsib.
- * Kəpənəklər ayaqları ilə dad alırlar.
- * Tıbaşağacın üç il heç bir şey yeyib-içmədən yaşaya bildiklərini bilirsinizmi?
- * Dünyanın ən gənc universitet tələbəsi 11.5 yaşında - ki Ganesh Sittampalamdır.
- * Fillərin boyu 7 metr, ağırlığı isə 6-7 tondur.
- * Səhərlər alma yemək kofe içməkdən daha çox yuxu qaçırr.
- * Çəyirtkənin qulağı dizindədir.
- * Böyük bir ayı at qədər sürətlə qaça bilir.
- * Atlar 1 aya qədər ayaq üstə qala bilərlər.
- * Dünyanın ən duzlu dənizi Ağdənizdir.
- * Xəstələnməyən yeganə heyvan köpək balığıdır.
- * İnsanlar duyğulandıqları, heyvanlar isə fiziki ağrı hiss etdikləri üçün ağlayırlar.
- * Sağ əli istifadə etmək ömrü uzadır.
- * İnsan vücudunun ən güclü əzələsi dildədir.
- * Sümük dəmirdən daha möhkəmdir.
- * Bir addımda 200 əzələ işləyir.
- * İnsan bir ömür boyu iki hovuzu dolduracaq qədər ağız suyu ifraz edir.
- * Qəmgin olmaq gülməkdən daha çox əzələni hərəkətə gətirir.
- * İnsan vücudundakı sümüklərin dördə biri ayağındadır.
- * Öskürəyin sürəti 26,8224 m/s dir.
- * Asqırığın sürəti 44,704 m/s dir.
- * Çox yemək karlığa səbəb olur.
- * Körpələr bala öküzlərdən daha güclü olur.
- * İnsan burnu 50 min iyini hiss edə bilir.

Elektron siqaretlər damarların qocalmasını sürətləndirir

Kaliforniya Universitetinin alimləri ənənəvi siqaretlərin ürəyin fəaliyyətinə mənfi təsir göstərdiyini, elektron buxarlandırıcıların isə qan damarlarına daha çox zərər verdiyini müəyyən ediblər.

Tədqiqatın nəticələri "Journal of American Heart Association" (JAHA) jurnalında dərc olunub. Təcrübənin bir hissəsi olaraq, alimlər 117 sağlam yetkin dişi və erkək siçovulları təmizlənmiş havaya, nikotinsiz elektron siqaret buxarına, ənənəvi tütün tüstüsünə və nikotin buxarına məruz qoyublar. Sonra tədqiqatçılar sol mədəcik (ürəyin kameralarından biri) funksiyasını və hər bir heyvanın damarlarının vəziyyətini qiymətləndiriblər. Nəticələr göstərib ki, tərkibində nikotin olan elektron siqaretlər damar sağlamlığına və sol mədəcik arterial sistemlə qarşılıqlı əlaqəsinə mənfi təsir göstərir. Həmçinin ənənəvi siqaretlərin sol mədəcik dərman qabiliyyətini daha çox pisləşdirdiyi də aşkarlanıb.

Ürəyin sol mədəcik oksigenlə zəngin qanı sistem dövrəsinə vurur. Qan vurmanın səmərəliliyinin itirilməsi bədən hüceyrələrinin oksigen çatışmazlığına səbəb olur. Bu? xüsusilə beyin hüceyrələri üçün təhlükəlidir.

Alimlərin fikrincə, nikotin buxarının inhalyasiyası birbaşa damar sisteminin sürətlə qocalmasına səbəb olur. Tədqiqatçılar qeyd ediblər ki, oxşar təhlükəyə təkcə heyvanlar deyil, insanlar da məruz qala bilər.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnilib, "Son dakika" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Lisensiya N: B 114
SAYI: 1.500